

ΓEC·COVER

η αρχιτεκτονική επιφάνεια ως μέσο δημιουργίας χώρων συνάντησης

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΑΙΟΣ 2013

Εύα Γρηγοριάδου
Γεωργία Μανουσογιαννάκη

Επιβλέποντες

Σ. Γιαννούδης
Κ. Ουγγρίνης

Αφορμή Σχεδιασμού

Αφορμή επιλογής του θέματος της εργασίας στάθηκαν οι **νέες πρακτικές συλλογικής διαβίωσης στην πόλη** όπως αυτές έχουν ήδη αρχίσει να αναπτύσσονται από ομάδες κατοίκων σε πολλές γειτονίες της Αθήνας. Μέσα στην ένταση των φαινομένων που χαρακτηρίζουν τη ζωή στην Αθήνα τα τελευταία χρόνια, εκδηλώθηκε η ανάγκη τα μέλη αυτής της κοινωνίας να γνωριστούν μεταξύ τους, να προβληματιστούν και να αναθεωρήσουν βασικές αρχές οι οποίες χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη αστική καθημερινότητα. Έτσι, ξεκίνησαν να αναπτύσσονται με αυθόρμητο τρόπο νέες ενδιάμεσες πρακτικές χρήσης του δημόσιου χώρου οι οποίες έθεσαν νέα πλαίσια συμβίωσης στην πόλη. Αυτοί οι νέοι τύπου κοινωνικοί χώροι δε έχουν χαρακτηριστικά ούτε δημόσιου ούτε ιδιωτικού. Πρόκειται κυρίως για την ανάπτυξη αστικών καλλιέργειών διαχειριζόμενες από ομάδες κατοίκων, συλλογικών κουζινών, ανταλλακτικών αγορών, χώρους συμβουλευτικής ιατρικής, χώρους υποστηρικτικής μελέτης μαθητών κ.ά. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι όλες οι παραπάνω δράσεις βασίζονται σε έννοιες όπως η αυτό-οργάνωση, η αμοιβαία προσφορά και εμπιστοσύνη. Δηλαδή δε βασίζονται σε οικονομικές σχέσεις, αλλά ούτε πρόκειται και για φιλανθρωπικές δράσεις.

Θεωρώντας λοιπόν ότι η καθημερινότητα μπορεί είναι φορέας αλλαγής, η παρούσα εργασία θέλησε να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά μίας νέας 'κοινωνικής' αρχιτεκτονικής, η οποία θα μπορούσε να συνεισφέρει στην ανάπτυξη τέτοιων συμπεριφορών και πρακτικών.

Πεδία 'υποδοχής' του σχεδιασμού

αστικά κενά

Στην **αναζήτηση χώρων** για την υποδοχή αυτών των νέων συλλογικών πρακτικών στραφήκαμε προς τα **αστικά κενά** της πόλης, τα οποία ως μέρη του ιστού σε μετάβαση, δύνανται να φιλοξενήσουν νέες δράσεις. Είναι εκείνα που φέρνουν σε επαφή τα διαφορετικά χρονικά και κοινωνικά πεδία που δομούν το σώμα της πόλης λειτουργώντας ως δοχεία μνήμης, ενώ το γεγονός ότι περιέχουν θραύσματα των παλιών κτισμάτων τα καθιστά περισσότερο φιλόξενα και οικειοποιήσιμα από άλλους χώρους.

Στόχος της εργασίας είναι οι ασυνέχειες του ιστού – τα αστικά κενά- να γίνουν φωλιές γέννησης νέων τόπων.

Αυτοί οι τόποι, οι οποίοι φέρουν την παλιά πόλη, τη μνήμη, την καταστροφή της, γεννούν νέους χώρους, χώρους συνάντησης.

Η συνάντηση γίνεται μέσα από το μικρό, το καθημερινό. Ο ατομικός χώρος συρρικνώνεται, ενώ ο κοινός χώρος γίνεται πλέον κοινός τόπος.

Εργαλείο Σχεδιασμού

πολιτισμική επιφάνεια

Ένα πολιτισμικό τοπίο είναι κατά μία έννοια ένα υπόλειμμα μνήμης, φαντασίας και επιρροών των κατοίκων – επισκεπτών που το διέσχισαν σε διάφορες χρονικές στιγμές. Πρόκειται για ένα διακειμενικό πεδίο το οποίο φέρει τη δική του αναπαράσταση στα υλικά του.
Ένα ψηλαφίσσιμο – από αποτύπωμα έχει μείνει σε αυτό το μεταβαλλόμενο τοπίο, στις πτυχώσεις, τα κενά, τις στρώσεις των υλικών.

Giuliana Bruno

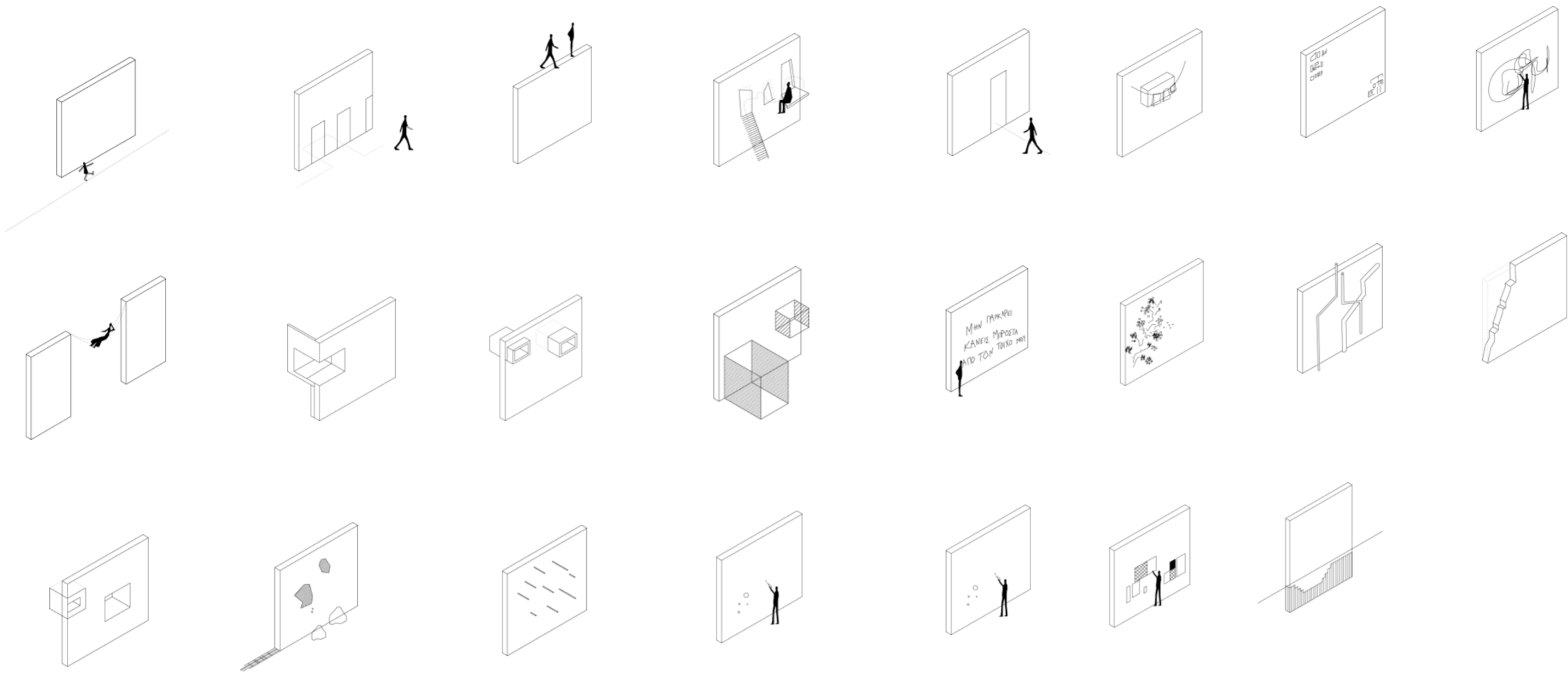
- Ο χώρος φέρει τις υπολειμματικές υφές του χρόνου
- Υλικά – αντικείμενα πολιτισμικές αναμνήσεις
- Επιφάνεια – όψη αρχιτεκτονικής: πρώτο επίπεδο ανάγνωσης του χώρου από το χρήστη, σημαντικό χωρικό στοιχείο κοινωνικών αποτυπώσεων και προβολών

Gottfried Semper

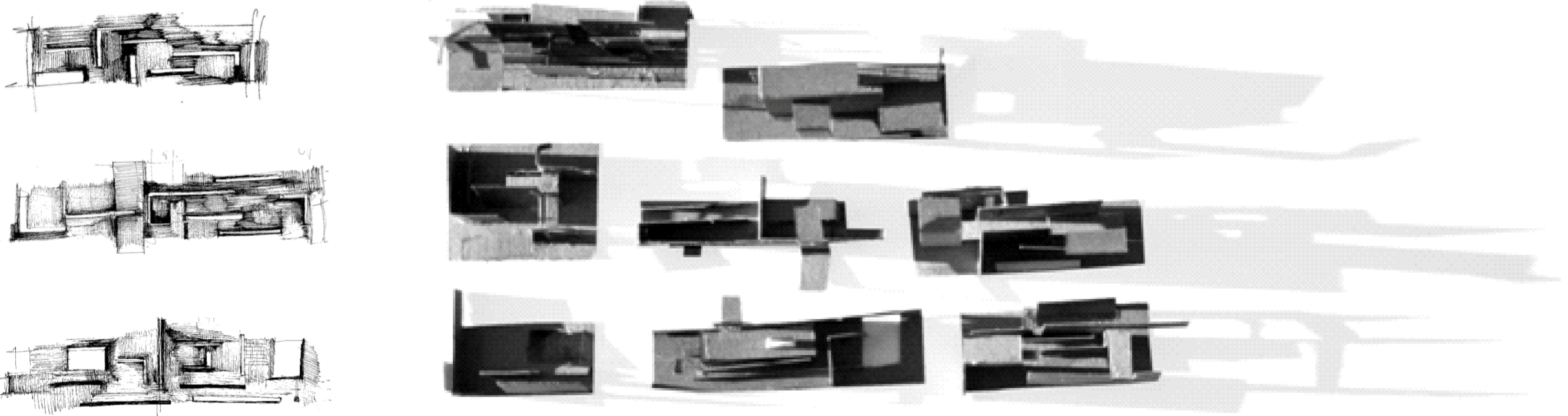
- Η τελική επιφάνεια της αρχιτεκτονικής είναι μια 'επιδερμίδα', μια επένδυση της αναγκαίας ύλης με διάκοσμο και με άλλα πρόσθετα στοιχεία
- διάκριση της τεκτονικής και της καλλιτεχνικής μορφής των κτιρίων
τεκτονική μορφή η μηχανικώς ή στατικώς αναγκαία δομή
καλλιτεχνική μορφή εφαρμόζει ιδιότητες στην επιφάνεια της τεκτονικής, καλύπτοντας με διάκοσμο το κτίριο και άρα προσθέτοντας επάνω του μια λεπτή στρώση συμβολικών, παραδοσιακών και ιστορικών σημασιών

Ξεχωρίζοντας το κατασκευαστικό από το διακοσμητικό στοιχείο, ωστόσο, ο Semper τα αντιμετωπίζει ταυτόχρονα και ως ενότητα, αφού γεννιούνται μαζί και συσχετίζονται διαρκώς.

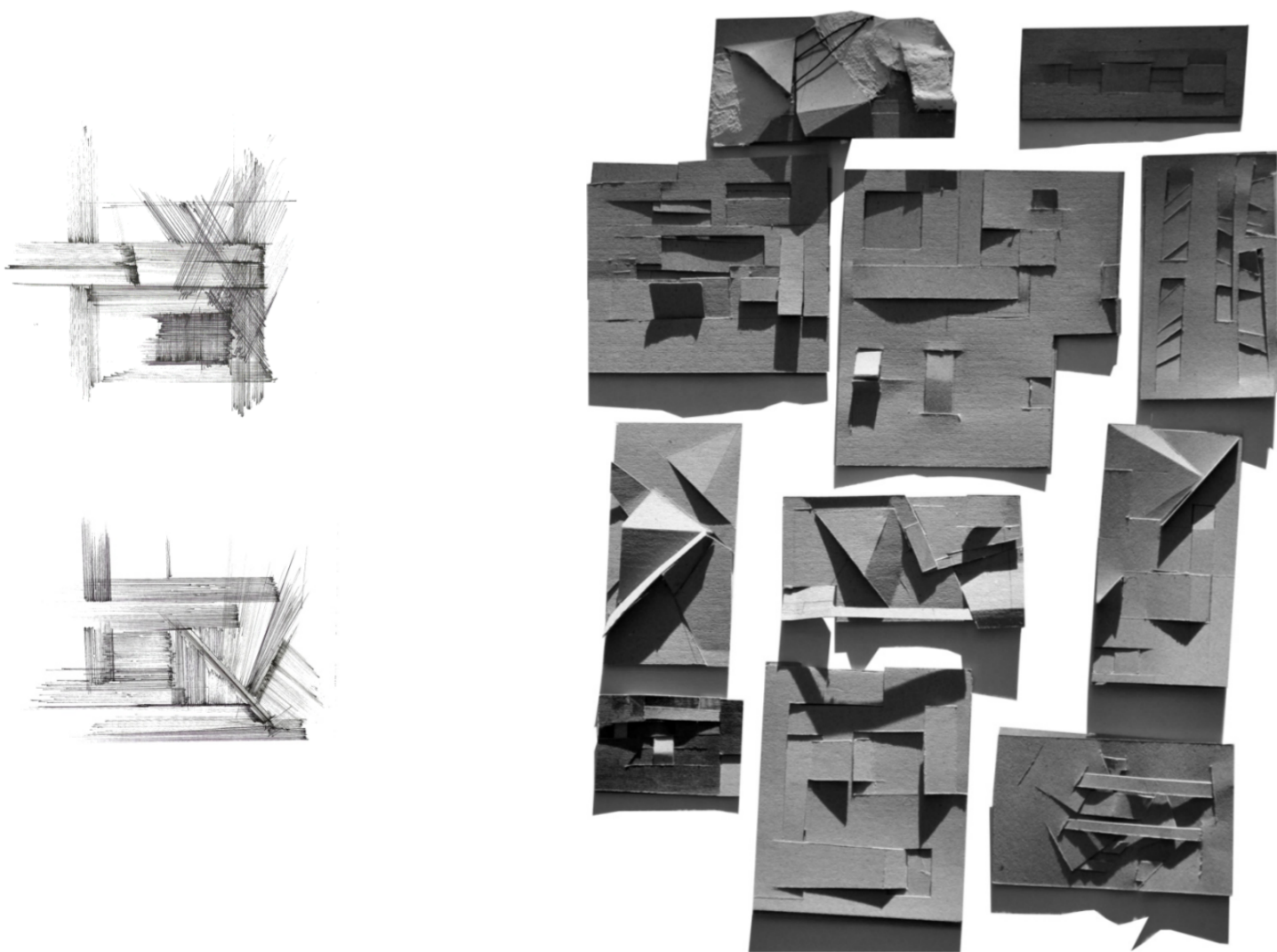
1. επιφάνεια + δραστηριότητα

2. επιφάνεια + χώροι εκδήλωσης δραστηριοτήτων

3. επιφάνεια + χώροι εκδήλωσης δραστηριοτήτων

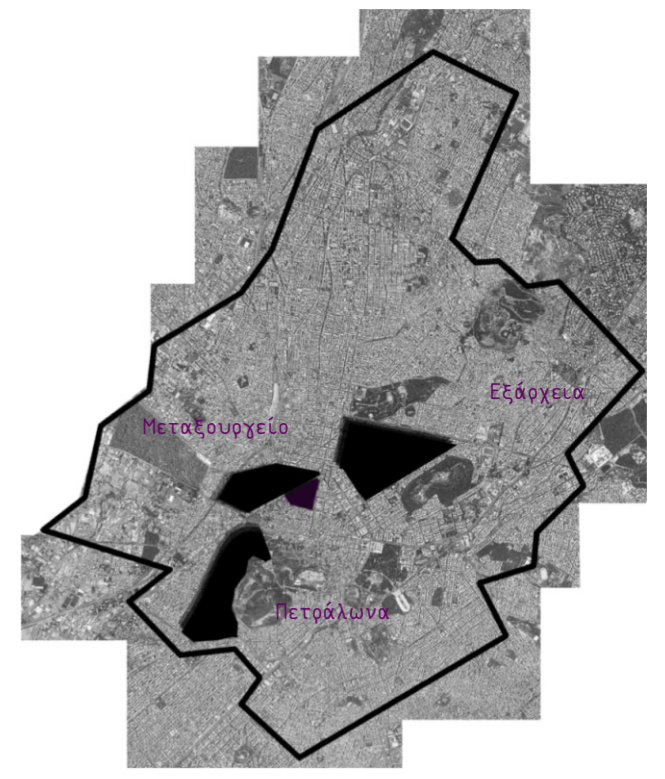

Διάγραμμα Σχεδιασμού
σύνθεση μεθοδολογίας

Πολιτισμική επιφάνεια - χαρακτήρας των 3 περιοχών μοτίβα - δομές

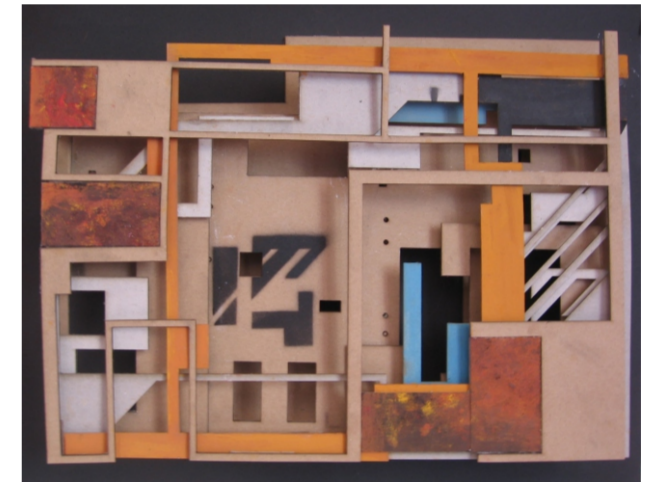
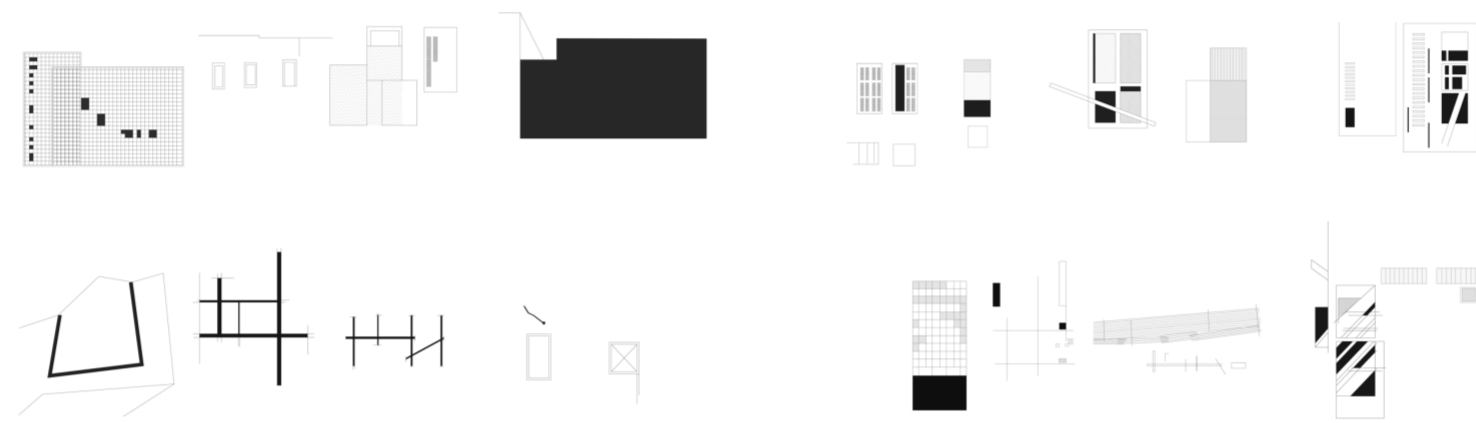
- Η ικανότητά μας να βλέπουμε και να ζούμε στον κόσμο σχετίζεται με τη **γνώση** μας να **διαφοροποιούμε τη μορφή από το φόντο**, τη φιγούρα από το έδαφος, το μοτίβο από το σώμα
- Κάθε **υποκείμενο** βρίσκεται στο προσκήνιο **επανερμηνεύοντας τον κόσμο** αναφορικά με τον εαυτό του (άρα ο καθένας αντιλαμβάνεται διαφορετικές δομές και μοτίβα του χώρου και δημιουργεί διαφορετικούς συσχετισμούς μεταξύ τους)
- Κανένα αντικείμενο δεν παραδίδεται στη θέασή μας, παρά μόνο στα πλαίσια κάποιου 'κόσμου', ενός αμυδρά αντιληπτού δικτύου λειτουργιών και τόπων
→ **πλέγμα μέσα στο οποίο το αντικείμενο αυτό γίνεται αναγνωρίσιμο και κατανοητό**

μοτίβα - δομές _ Μεταξουργείο

Τις επιφάνειες στην περιοχή του Μεταξουργείου χαρακτηρίζει η έννοια του ψηφιδωτού. Διαφορετικές στρώσεις υλικών, ίχνη χρήσεων του παρελθόντος αλλά και του σήμερα, στοιχεία φθοράς και εγκατάλειψης σε συνδυασμό με τα έντονα εθνολογικά αποτυπώματα των ανθρώπων της περιοχής, συνθέτουν διαφορετικά λεξιλόγια τα οποία εγγράφονται στις επιφάνειες. Τα διαφορετικά αυτά στοιχεία παρατίθενται χωρίς συνήθως να καλύπτει το ένα το άλλο με αποτέλεσμα να συνθέτουν μία επιφάνεια - ψηφιδωτό.

Αυτή η έννοια του μωσαϊκού δηλώνει και το κοινωνικό - εθνολογικό μωσαϊκό ανθρώπων και χρήσεων χαρακτηρίζουν την περιοχή, αλλά και τη σύγχρονη παρουσία πολλών και διαφορετικών κοινωνικών ομάδων οι οποίες λειτουργούν κατά κύριο λόγο αυτόνομα χωρίς να εμπλέκεται η μία με τη άλλη (διαφορετικές εθνικότητες μεταναστών, τσιγγάνοι, καλλιτέχνες, παλαιότεροι κάτοικοι).

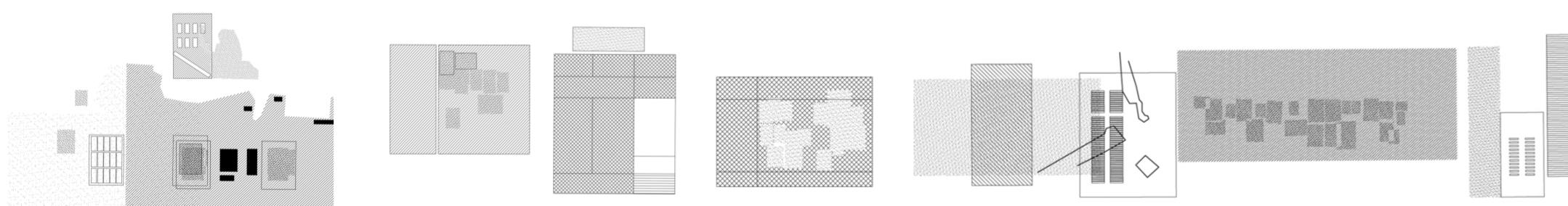

μοτίβα - δομές _ Εξάρχεια

Στα Εξάρχεια οι τοίχοι - επιφάνειες είναι σα βιβλίο με λέξεις τα συνθήματα και τα graffiti.

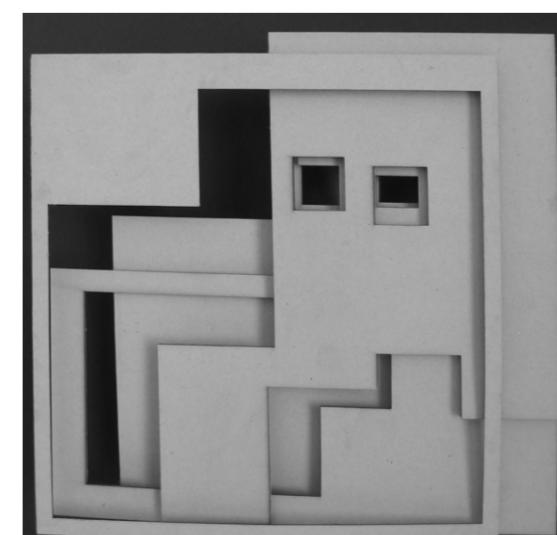
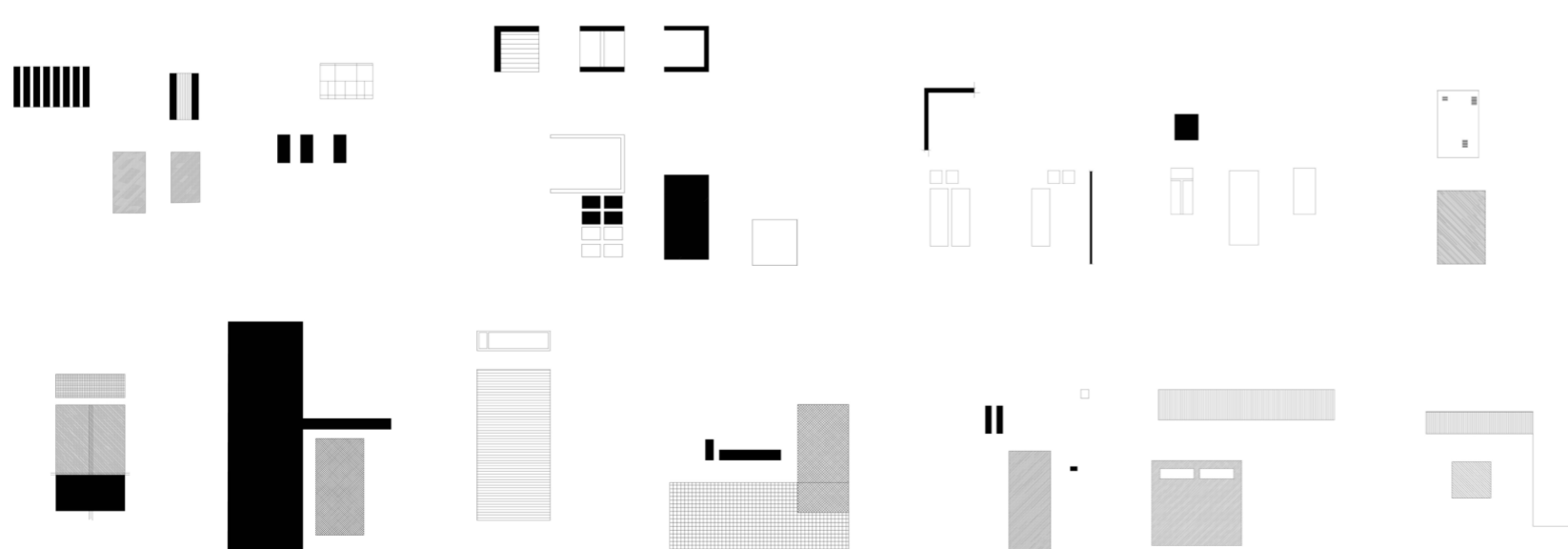
Οι επιφάνειες που συνθέτουν τη χωρική εντύπωση της περιοχής είναι έντονα δυναμικές και συνήθως αλληλεπικαλύπτονται με αποτέλεσμα την ασάφεια των ορίων του χώρου.

Η έννοια της δυναμικής επικάλυψης λειτουργεί και κοινωνικά στην περιοχή, καθώς πολύ συχνά διαφορετικές κοινωνικές ομάδες έρχονται σε έντονη αντιπαράθεση, ενώ πολλές φορές η μία προσπαθεί να επιβληθεί της άλλης.

μοτίβα - δομές _ Πετράλωνα

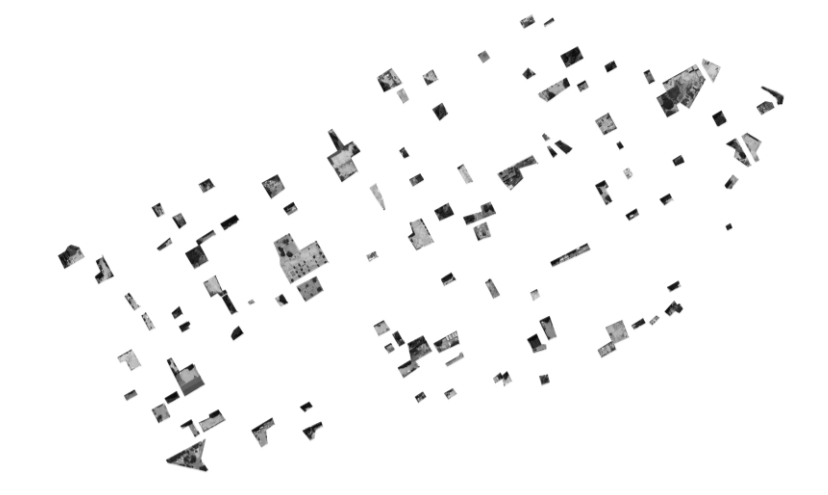
Οι επιφάνειες στην περιοχή των Πετράλωνων (σε σχέση με τις επιφάνειες των άλλων περιοχών) χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ομοιογένεια και καθαρότητα. Η επιφάνεια - τοίχος λειτουργεί κυρίως ως μέσο διαβάθμισης της φωτεινότητας και ορισμού των κενών και των πλήρων.

Μεταξουργείο

Η περιοχή του Μεταξουργείου χαρακτηρίζεται από μία πολυσημία πολιτισμικών και ιστορικών αναφορών.

Αυτή η πολυσημία εκφράζεται κοινωνικά με τη συμβίωση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων (μετανάστες, τσιγγάνοι, καλλιτέχνες, παλιοί κάτοικοι), και τη συνύπαρξη διαφορετικών χρήσεων γης (γκαλερί, θέατρα, κέντρα διασκέδασης, καφενεία, λιανικό εμπόριο (κυρίως μεταναστών, China Town), οίκοι ανοχής), αλλά και πολεοδομικά με την παρουσία μίας ποικιλίας κτιριακών δομών. Πολυκατοικιών της δεκαετίας του '60, διατηρητέων νεοκλασσικών, μεσοαστικών μονοκατοικιών, νέων πολυτελών κατασκευών, αλλά και πολλών υπό εγκατάλειψη κτιρίων (κυρίως κατοικιών).

δεκαετία του '30
η φυσιογνωμία της γειτονιάς παγιώνεται στην περιοχή

τα τελευταία χρόνια στην περιοχή έχουν δημιουργηθεί πολλοί καλλιτεχνικοί χώροι (γκαλερί, θέατρα), όπως και χώροι διασκέδασης

σταδιακά μέχρι το 1990, συγκεντρώνονται οι λεγόμενες «μη αποδεκτές» λειτουργίες: εμπορία ναρκωτικών, εγκατάσταση εσωτερικών και εξωτερικών μεταναστών

τέλη 20ου αιώνα
πρακτικές του real estate
κατασκευή πολυτελών κατοικιών

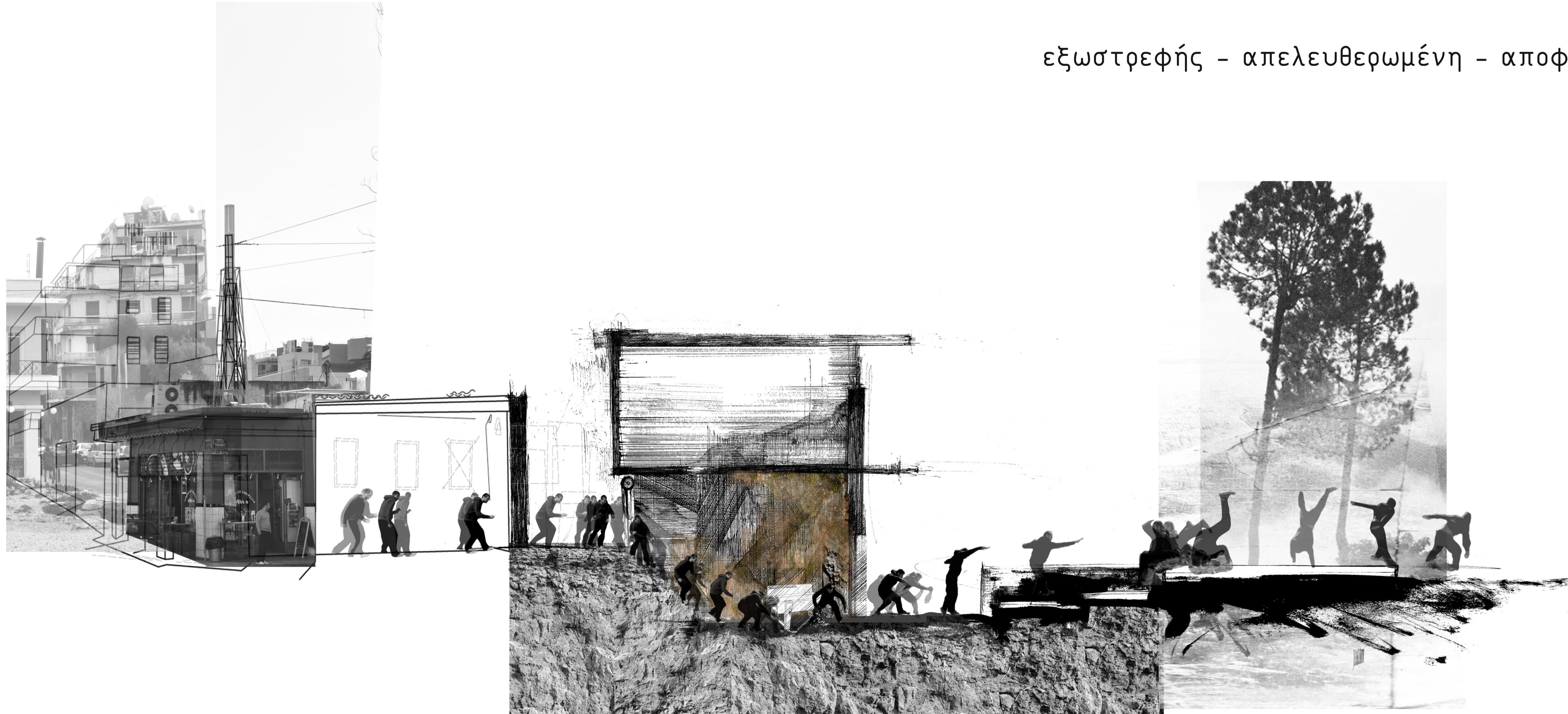

αρχές δεκαετίας του '90 το Μεταξουργείο αποτελεί περιοχή κατοίκησης για ένα μεγάλο ποσοστό του έντονου μεταναστευτικού ρεύματος που χαρακτήρισε αυτή την περίοδο

Φανταζόμαστε ένα χώρο ο οποίος δύναται να παραλάβει την πολιτισμική ετερογένεια της περιοχής, να την αφομιάσει και να την κατευθύνει προς τη διαμόρφωση ενός **πολυπολιτισμικού μωσαϊκού δράσεων**

Κινητική διερεύνηση των χωρικών ποιοτήτων

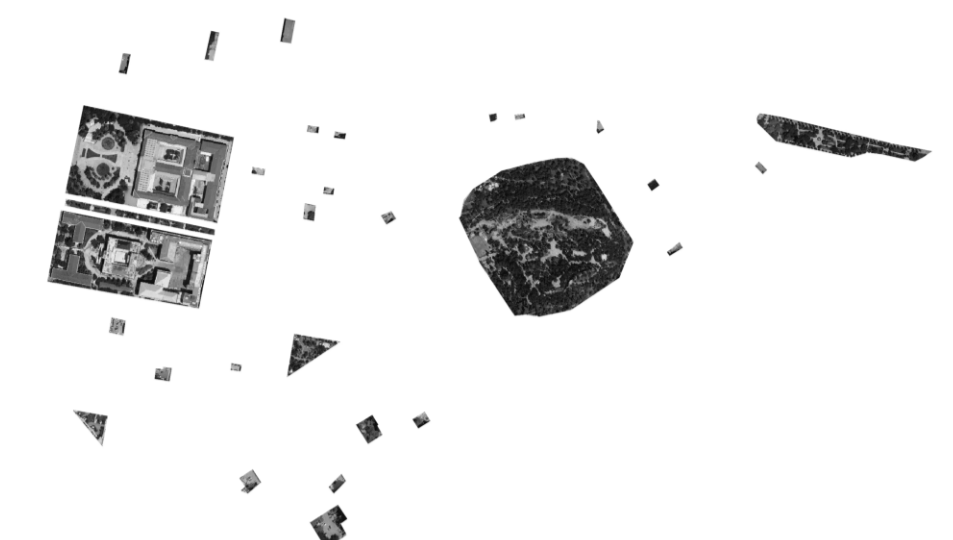
εξωστρεφής - απελευθερωμένη - αποφασιστική κίνηση

αρχή, συγκρατημένη κίνηση η οποία θέλει να επεκταθεί αλλά κάτι την περιορίζει - περιέρχεια

Εξάρχεια

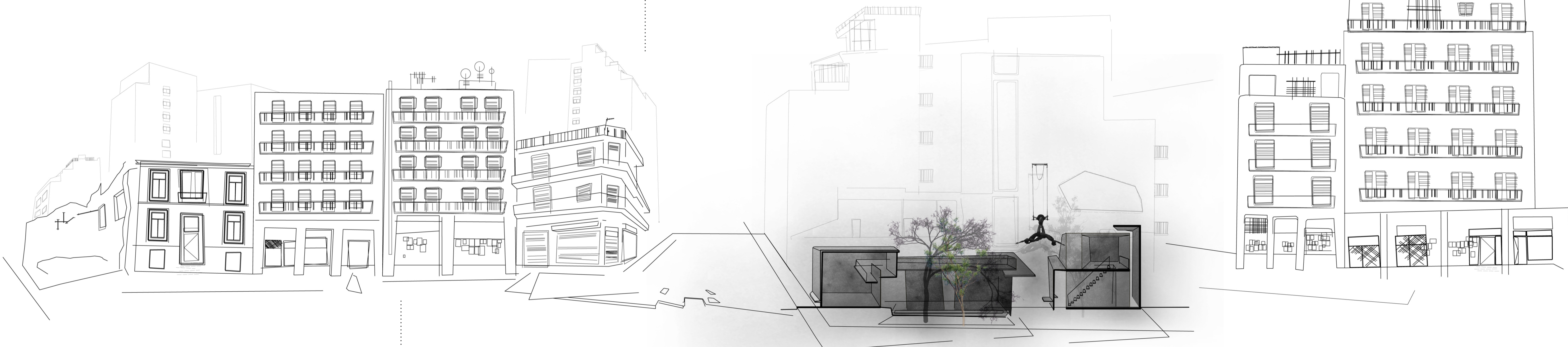
Η περιοχή των Εξαρχείων χαρακτηρίζεται από μια έντονη κοινωνική και πολιτική ζωή. Οι πολιτικές μνήμες και η κοινωνική καθημερινότητα αποτυπώνεται στις όψεις των κτιρίων. Αφίσες, εφημερίδες και συνθήματα τοίχου, γκράφιτι, συνθέτουν το σκηνικό της περιοχής. Η περιοχή χαρακτηρίζεται αναμφισβήτητα από την έντονη κοινωνική και πολιτική της διάσταση, ενώ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα της έχει διαδραματίσει και η παρουσία πολλών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και άλλων σημαντικών δημόσιων κτισμάτων (αρχαιολογικό μουσείο, Πανεπιστήμιο).

στα Εξάρχεια σώζονται κτίρια του λαϊκού κλασικισμού και συνυπάρχουν με εμβληματικά κτίρια του μοντέρνου κινήματος

θέατρα, κινηματογράφοι, χώροι εκθέσεων, μουσικές σκηνές και πολιτιστικά στέκια, εκδοτικοί οίκοι, βιβλιοπωλεία και τυπογραφεία χαρακτηρίζουν τη ζωή στην περιοχή

χαρακτηριστικό των δημόσιων χώρων της περιοχής αποτελούν οι παράλληλες με το δρόμο στοές τις οποίες συνήθως οικειοποιούνται καταστήματα και χώροι διασκέδασης

πολλοί κενά και εγκαταλελειμμένοι χώροι μετατρέπονται από τους κατοίκους σε αυτοδιαχειριζόμενα πάρκα

Φανταζόμαστε ένα χώρο ο οποίος δέχεται τη **δυναμικότητα** της περιοχής και θα ενισχύει τη **δημιουργική της εκδήλωση** μέσω της συνεργασίας

Κινητική διερεύνηση των χωρικών ποιοτήτων

ξεκάθαρη δυναμική κίνηση - σταθερή πορεία κατεύθυνσης

έντονη, δυναμική κίνηση - ορχή - υπερένταση - δραστήρια ενεργά άκρα - απρόσμενες παραμορφώσεις του σώματος από εξωτερικούς παράγοντες

Πετράλωνα

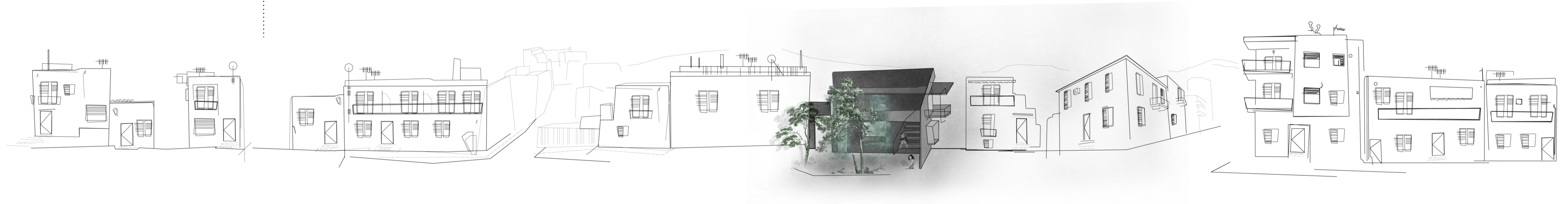
Τα Πετράλωνα είναι μία ήσυχη λαϊκή συνοικία της Αθήνας. Η δόμηση είναι χαμηλή και πυκνή και χαρακτηρίζεται από τις διώροφες κατοικίες και τα νεοκλασικά κτίρια.

τα Πετράλωνα είναι πυκνοκατοικημένη περιοχή με χαμηλά κυρίως κτίσματα, που γνώρισε έντονη ανοικοδόμηση, ήδη από την δεκαετία του 1950

τα Ανω Πετράλωνα, λόγω των περιορισμών στη δόμηση που απορρέουν από τη θέση τους, είναι μία από τις ελάχιστες γειτονιές του κέντρου που ξέφυγαν από την έντονη ανοικοδόμηση του '60 και του '70 στους δρόμους με τις νεραντζιές, εκτός από τα ταπεινά διώροφα του μεσοπολέμου, διασώζονται και πολλά νεοκλασικά κτίρια

στην περιοχή υπάρχει έντονο το στοιχείο της παλιάς ήσυχης λαϊκής αθηναϊκής γειτονιάς: υπαίθριο σινεμά οινομαγειρία μικρά καφέ και μπαρ

Φανταζόμαστε ένα χώρο ο οποίος μετατρέπει την **«ακινήσια»** της περιοχής σε στάση για **περιουλλογή**

Κινητική διερεύνηση των χωρικών ποιοτήτων

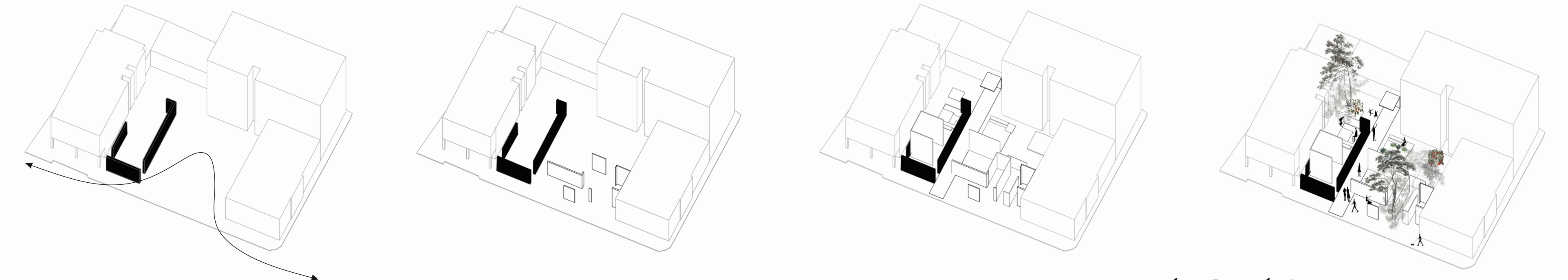
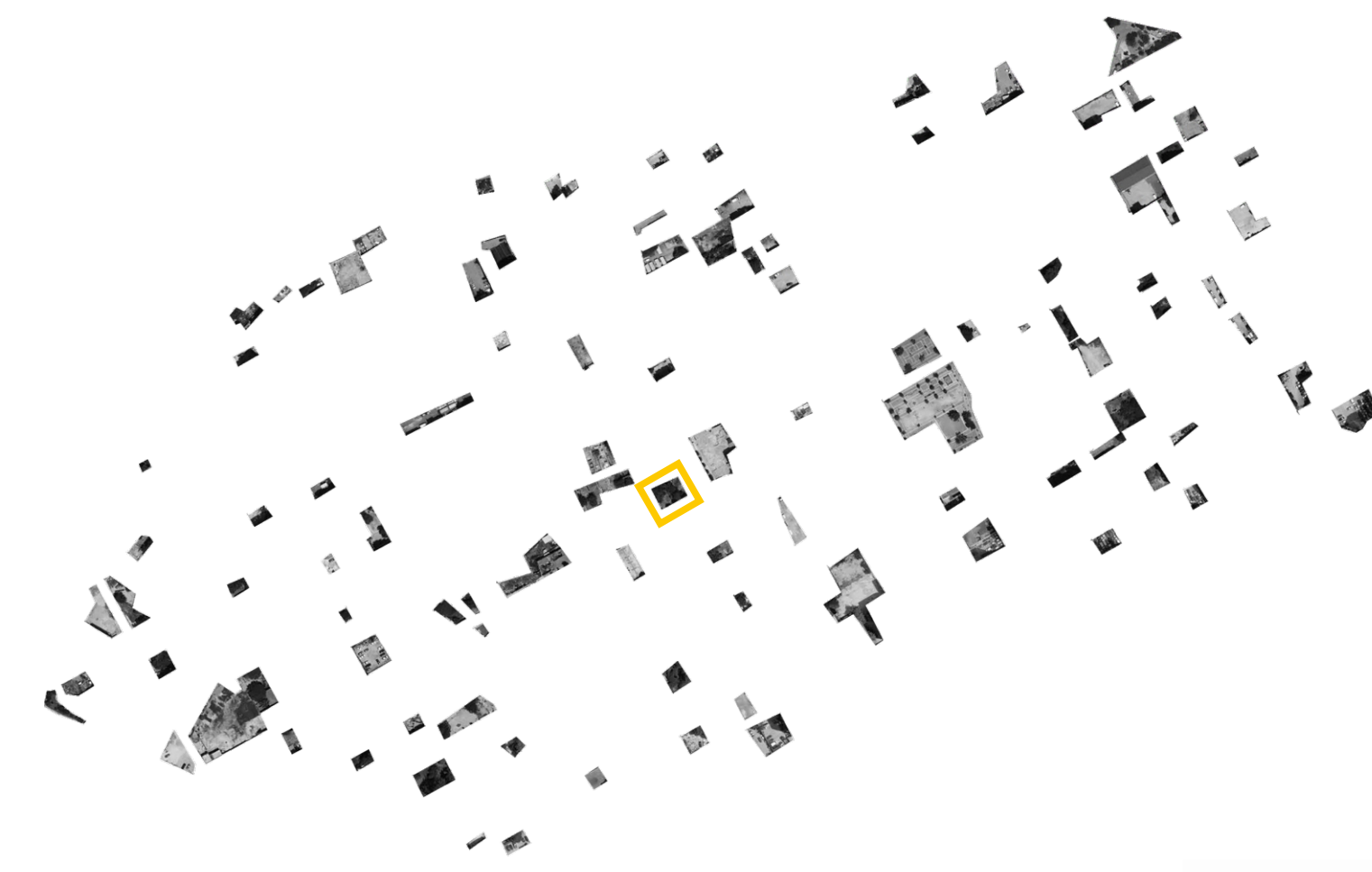
αδιαφορία - ακινησία - μεγάλες πάνσεις

στάση - περισυλλογή - συνεχόμενη ροή κίνησης

ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟ

ημι-υπόγειο εργαστήριο παρασκευής φυσικών φαρμάκων
η σχέση με το υπάρχον κέλυφος και τον κήπο

επίπεδα σύνθεσης
αστικό κενό τύπου «εσοχή» - υπάρχον κέλυφος - βασικές επιφάνειες - δευτερεύουσες επιφάνειες - χαράξεις υπαίθριου χώρου (πλέξη) - λειτουργίες

εργαστήριο
σχέση με τη στοά

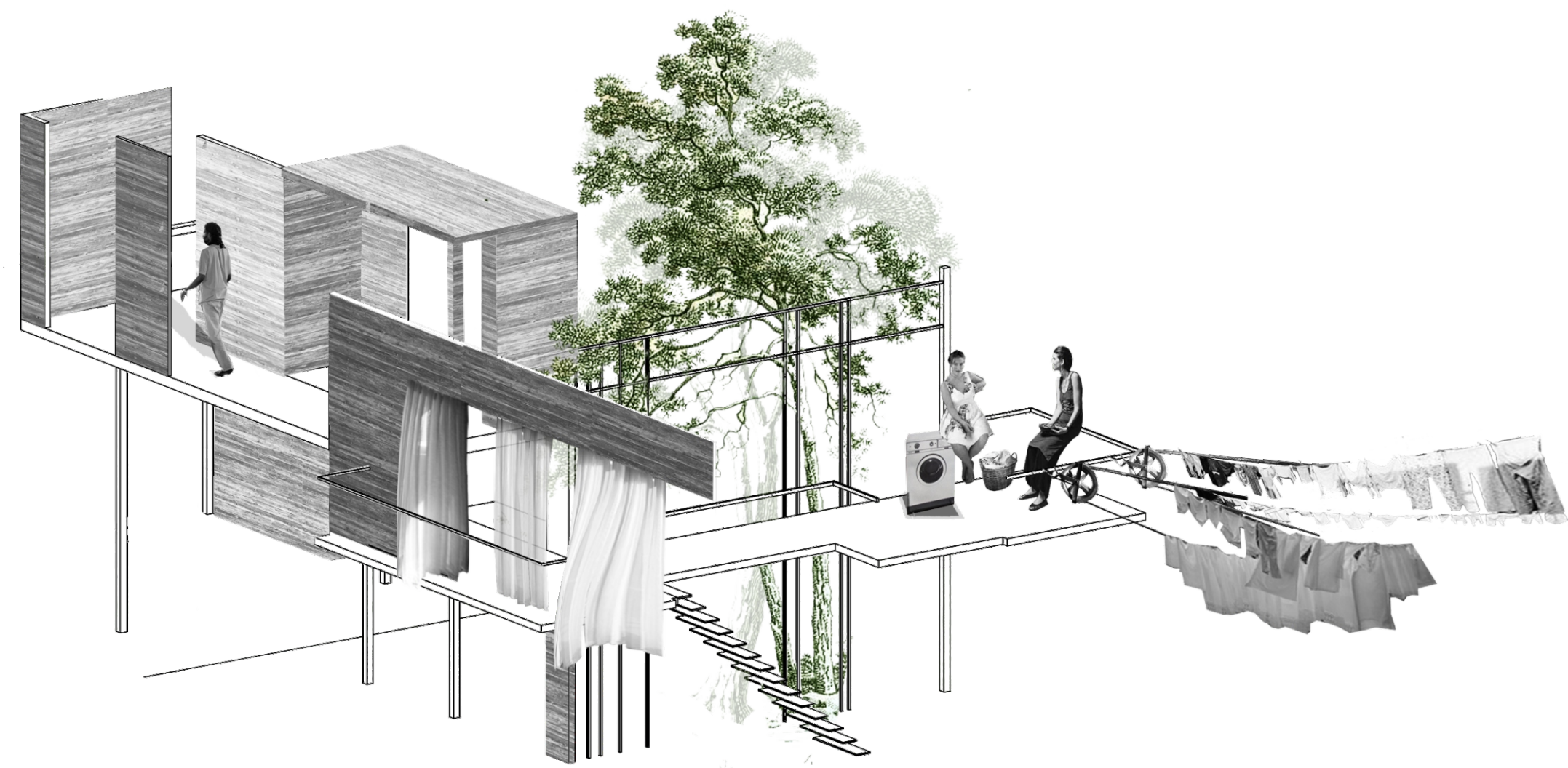
διαφορετικές επιφάνειες
και λειτουργίες οργανώνουν
έναν ενδιάμεσο χώρο - στοά,
φίλτρο προς την εσωτερική αυλή

ΚΑΤΟΨΗ Α' ΕΠΙΠΕΔΟΥ

0 0.5 1 2 3

ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟ

Φανταζόμαστε το χώρο σα μία σκηνή.
Έναν (κενό) εν δυνάμει χώρο.
Κάθε χρήστης γίνεται μέρος μίας σκηνής,
ενός θεάματος.
Οι προσωπικές του δεξιότητες,
οι καθημερινές του συνήθειες
χίνονται τα χωροποιητικά εργαλεία.

σχέσεις χώρων (κοινόχρηστοι - ύπνου) του β' επιπέδου

σχέση β' επιπέδου με την κύρια δραστηριότητα του κεντρικού χώρου της κατασκευής

συλλογική κουζίνα
ο χώρος διαρθρώνεται γύρω από ένα μεγάλο τραπέζι

ΚΑΤΟΨΗ Β' ΕΠΙΠΕΔΟΥ

0 0.5 1 2 5

ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟ

ΠΡΟΣΟΨΗ οδός Λεωνίδου
κλ.1.100

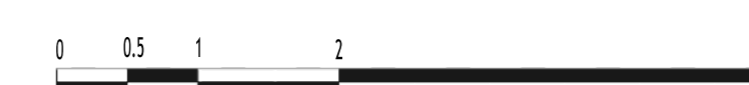
ΤΟΜΗ 1
κλ. 1.100

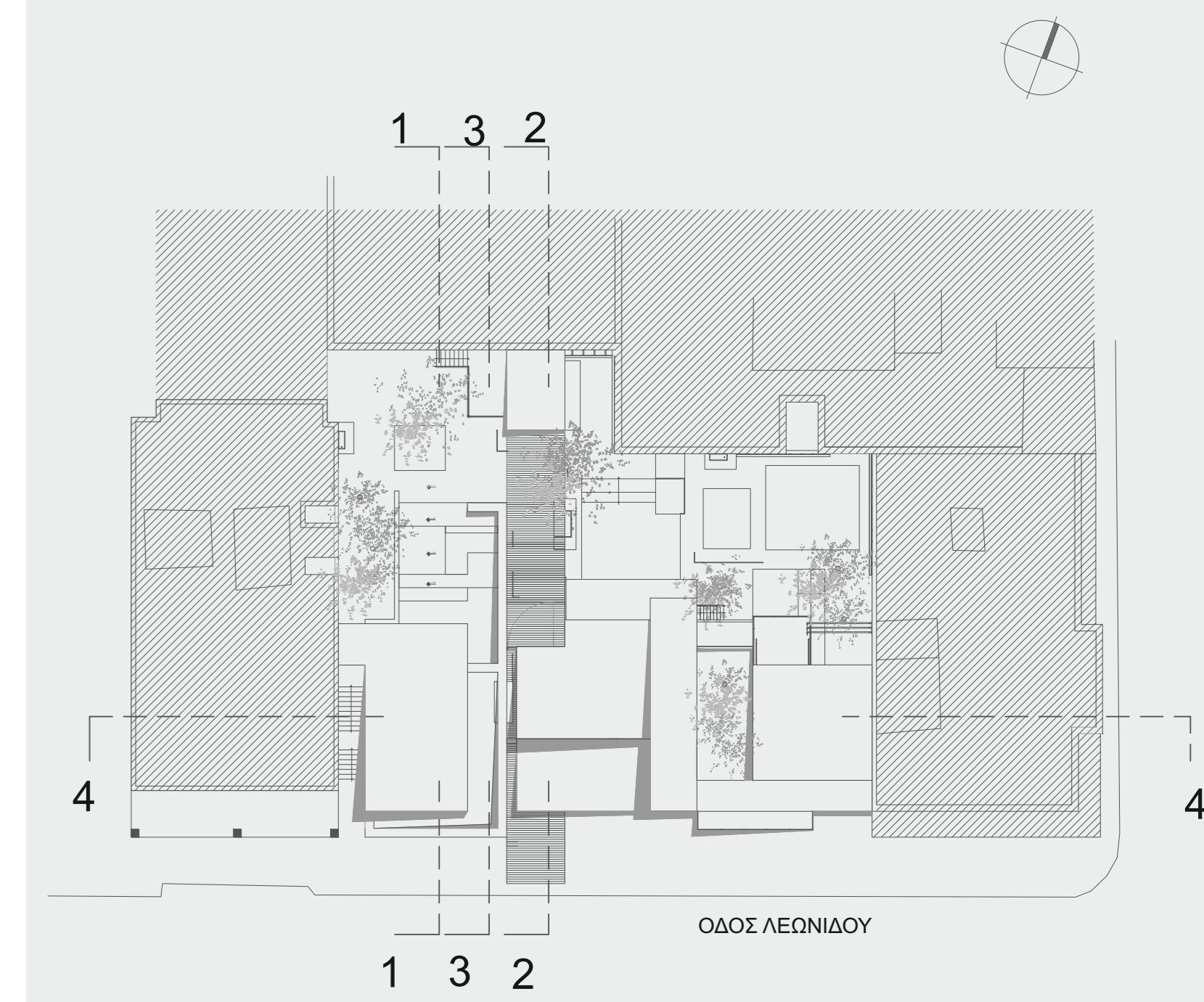
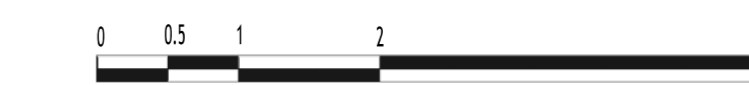
ΤΟΜΗ 2
κλ. 1.100

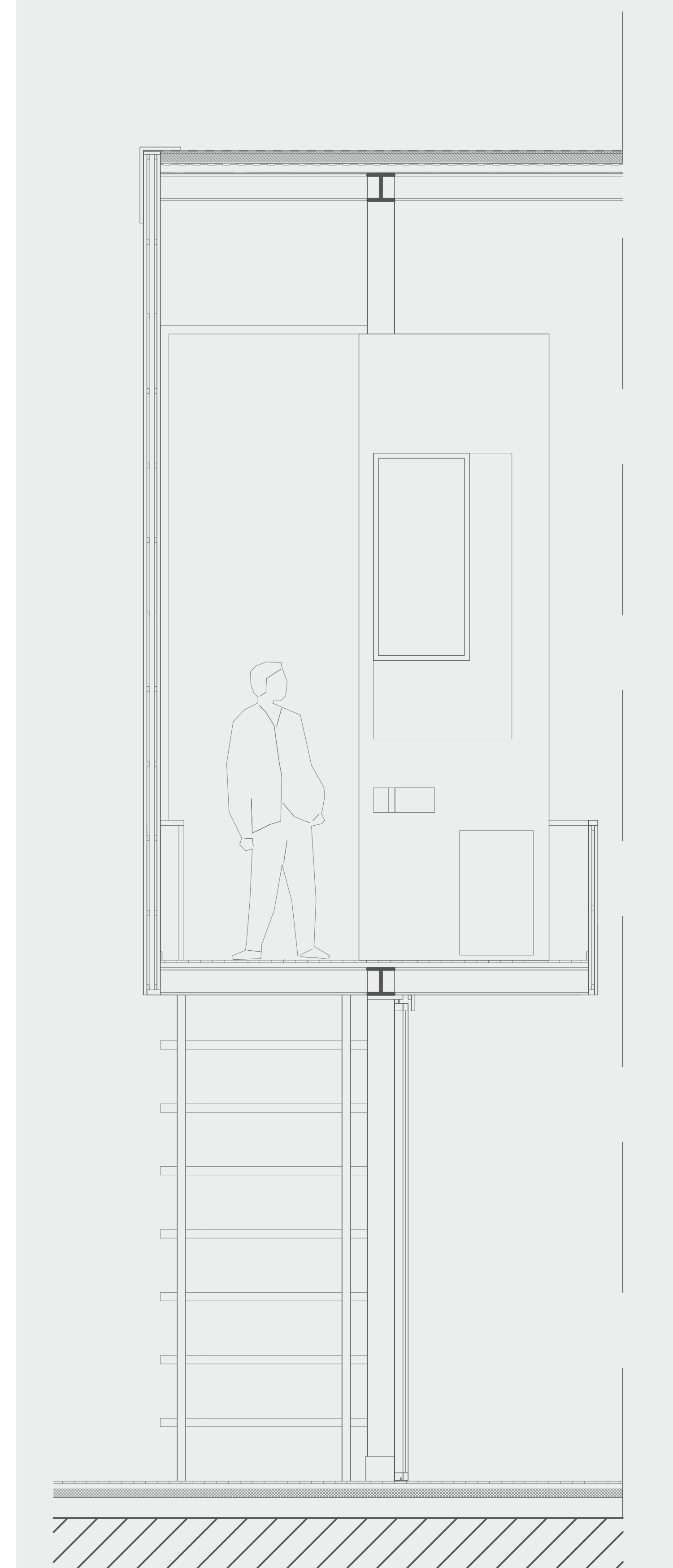
ΤΟΜΗ 3

ΤΟΜΗ 4

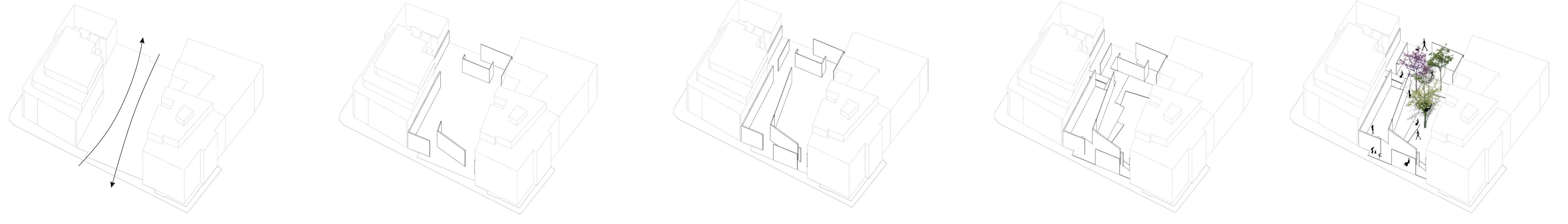
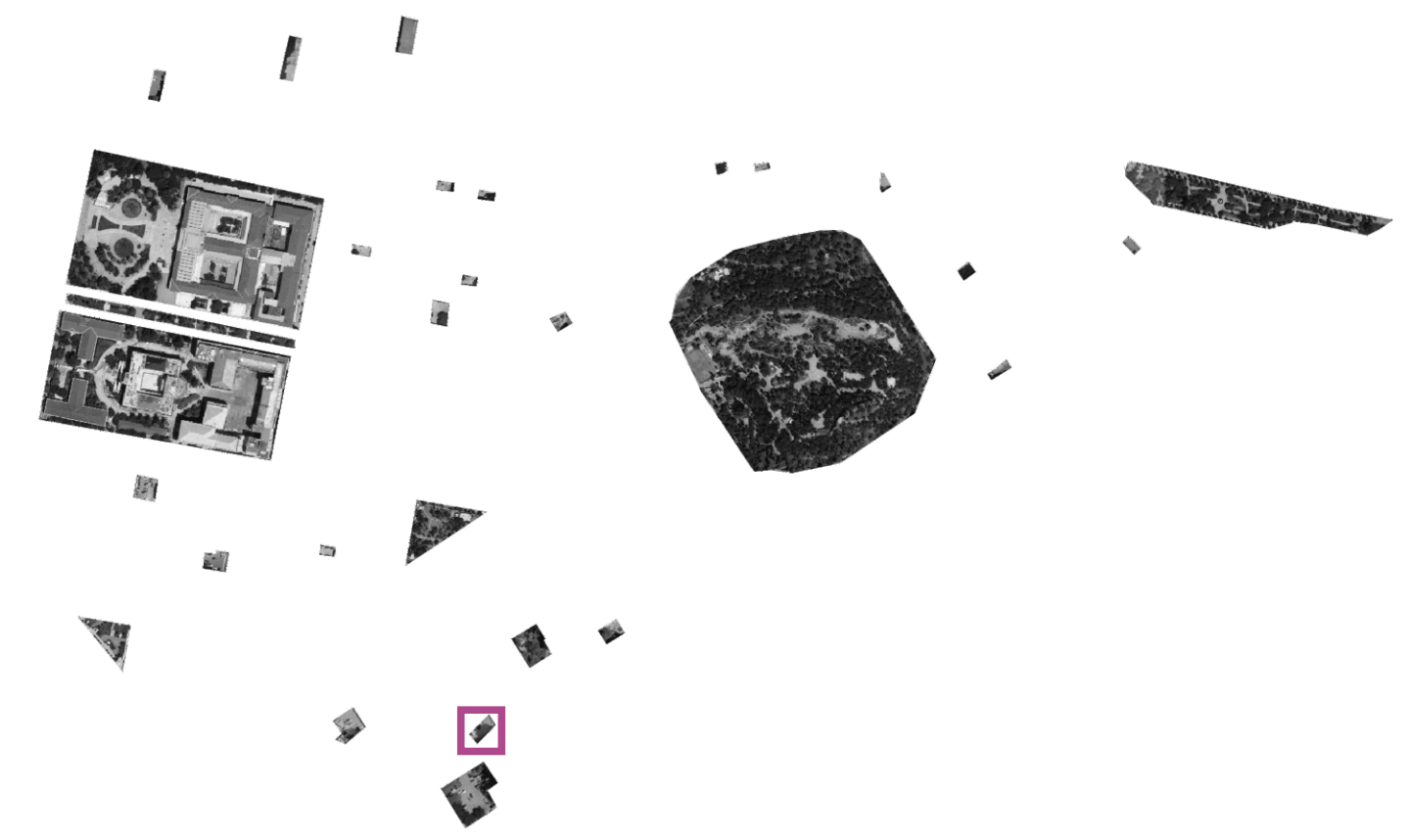

ΚΑΤΟΨΗ ΔΩΜΑΤΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ
κλ. 1.20

ΕΞΑΡΧΕΙΑ

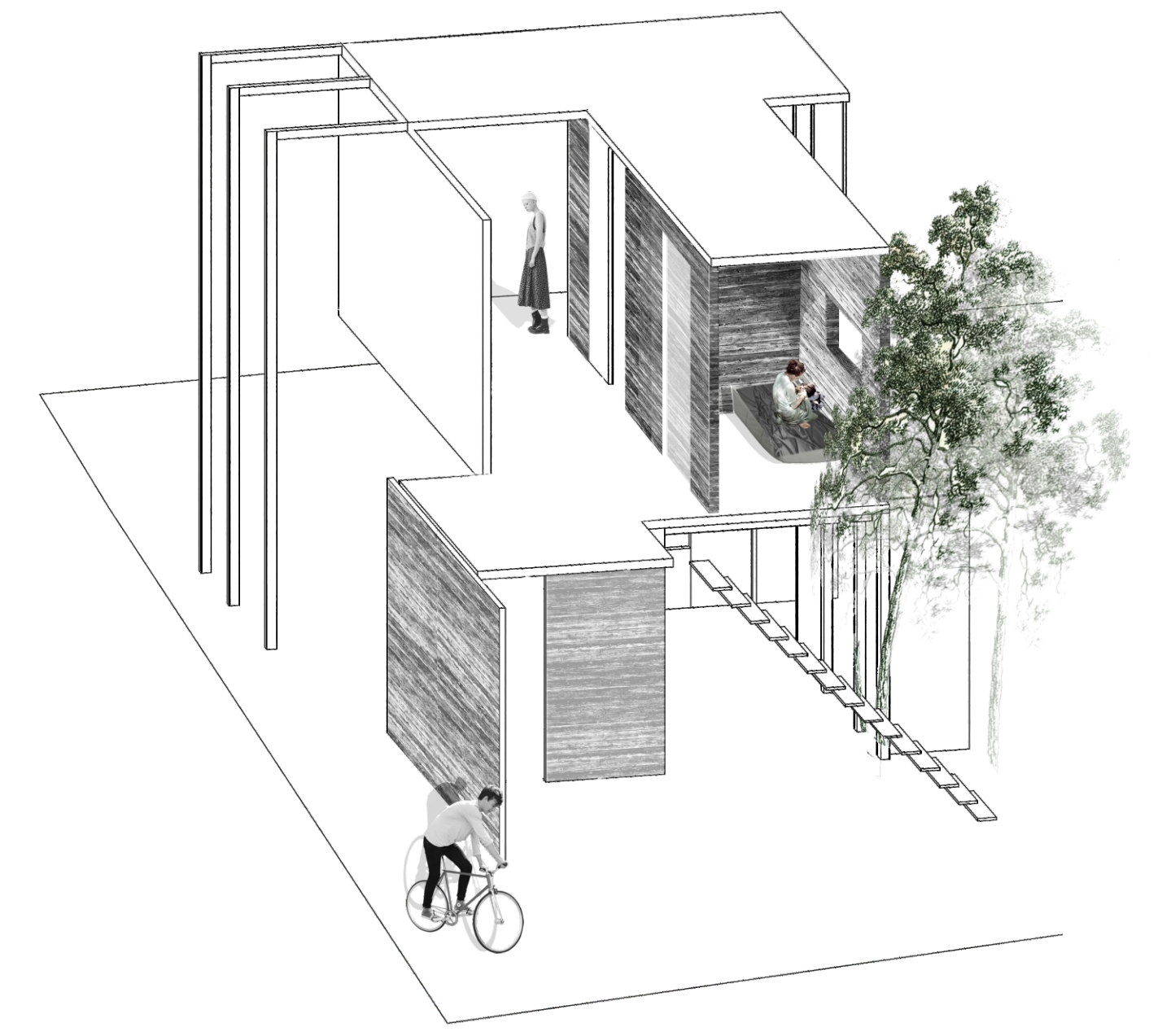

επίπεδα σύνθεσης
 αστικό κενό τύπου «διαμπερές» - βασικές επιφάνειες - δευτερεύουσες επιφάνειες - χαράξεις υπαίθριου χώρου (πλέξη) - λειτουργίες

Δραστηριότητες

- αστικός κήπος
- δανειστική - ανταλλακτική βιβλιοθήκη
- χώρος σώματος
- χώρος μεταποίησης και ανταλλαγής ενδυμάτων

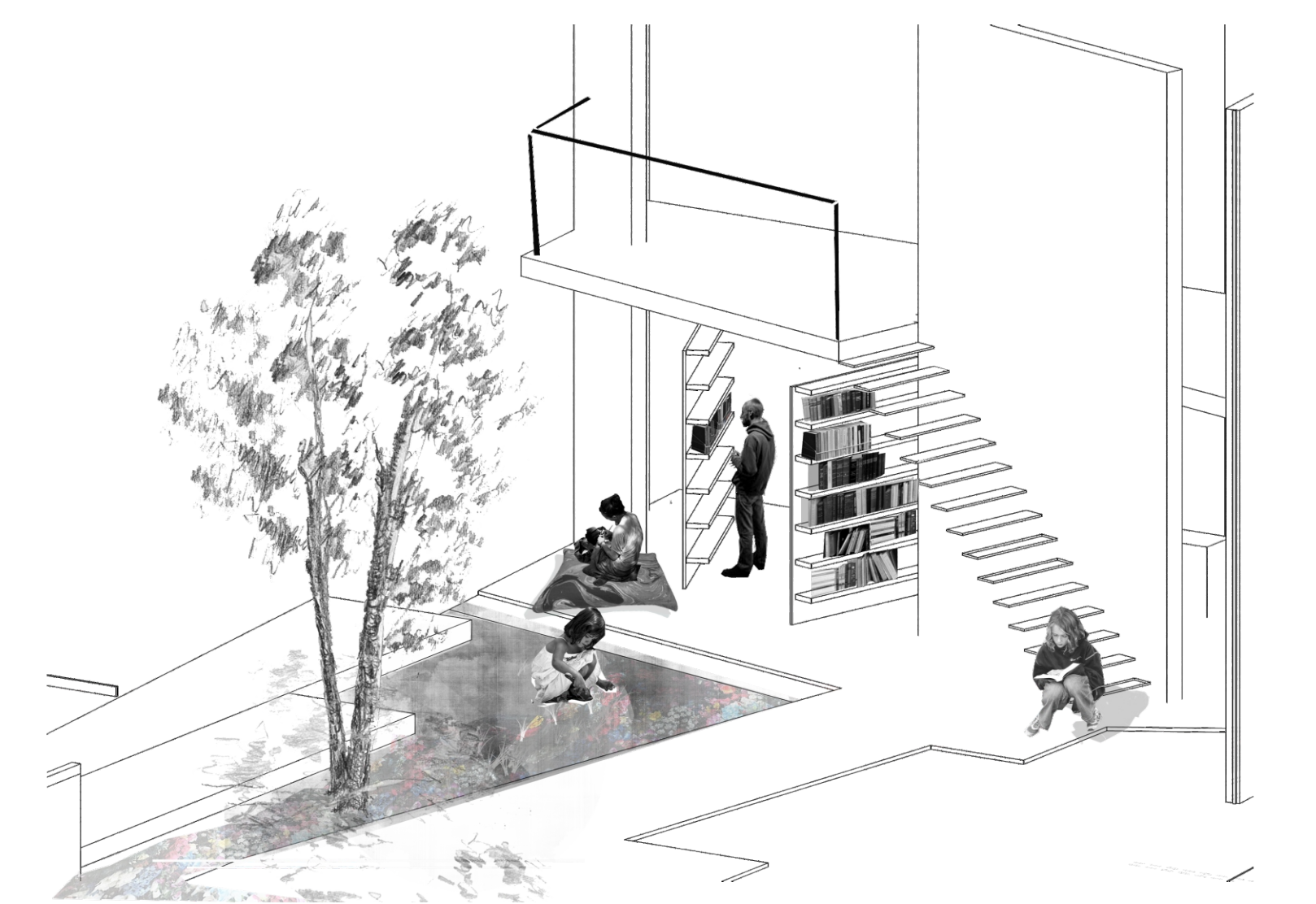
το β' επίπεδο της κατασκευής λειτουργεί ως ζώνη απομόνωσης, ξεκούρασης, προσωρινής φιλοξενίας

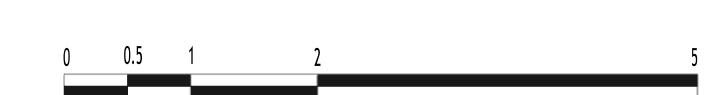
χώρος μεταποίησης ενδυμάτων
 ανοιχόμενες ντουλάπες - βιτρίνες προς τον πεζόδρομο

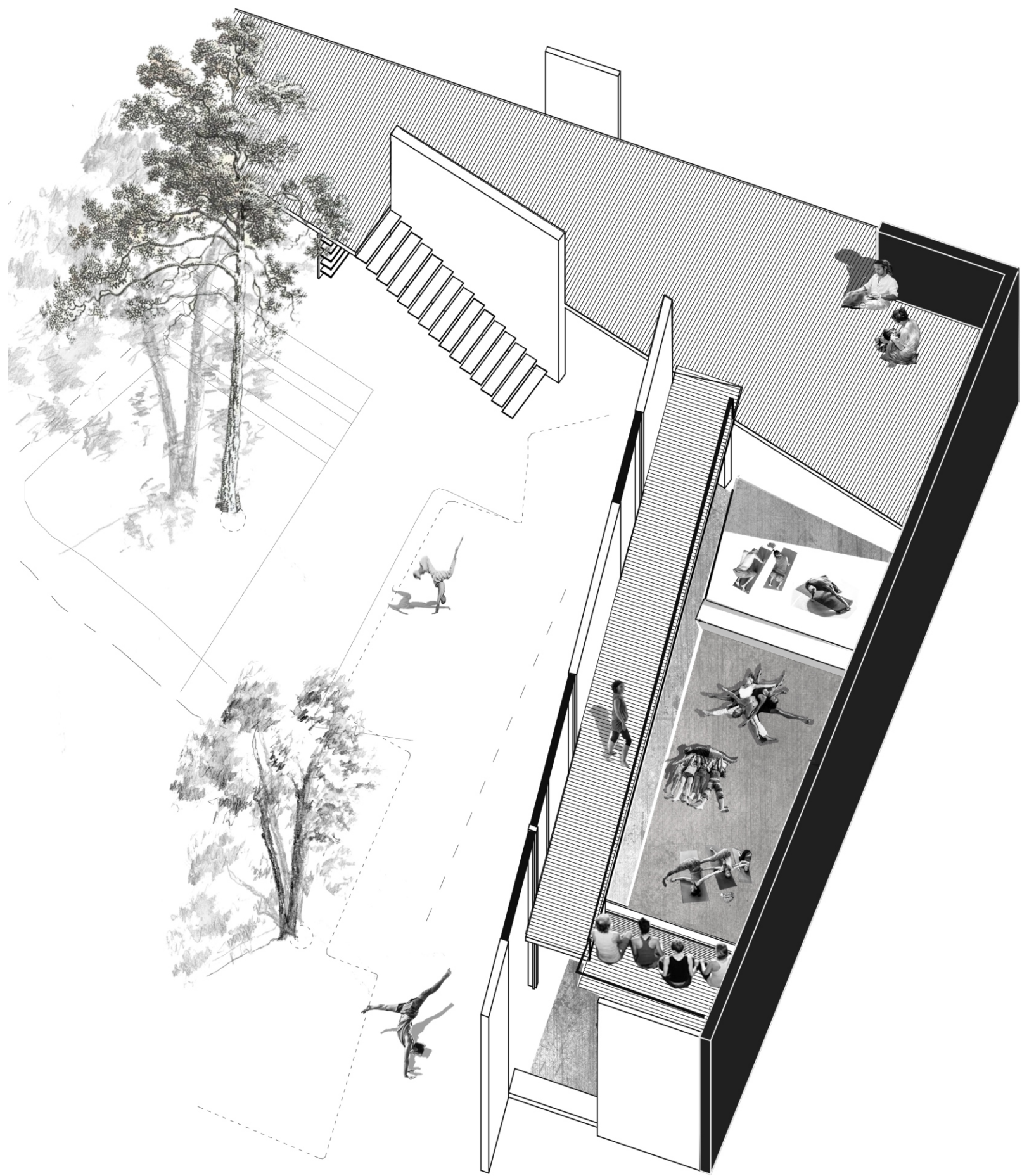
περιστρεφόμενες βιβλιοθήκες δημιουργούν έναν ενδιάμεσο χώρο ανάγνωσης, μεταξύ της πόλης και της εσωτερικής αυλής

ΚΑΤΟΨΗ Α' ΕΠΙΠΕΔΟΥ

ΕΞΑΡΧΕΙΑ

χώρος σώματος - χορού
η ράμπα του β' επιπέδου
οδηγεί σε έναν μικρό εξώστη
σκηνή - θέαμα - θεατής

ανοιγόμενα πάνελα
ενοποιούν το χώρο σώματος
με τον υπαίθριο χώρο

χώρος μεταποίησης - ανταλλαγής ενδυμάτων
σχέση με τον κήπο και το β' επίπεδο

Δραστηριότητες

- χώρος ανάγνωσης
- ξενώνες
- κοινοί χώροι διαβίωσης

ΚΑΤΟΨΗ Β' ΕΠΙΠΕΔΟΥ

ΕΞΑΡΧΕΙΑ

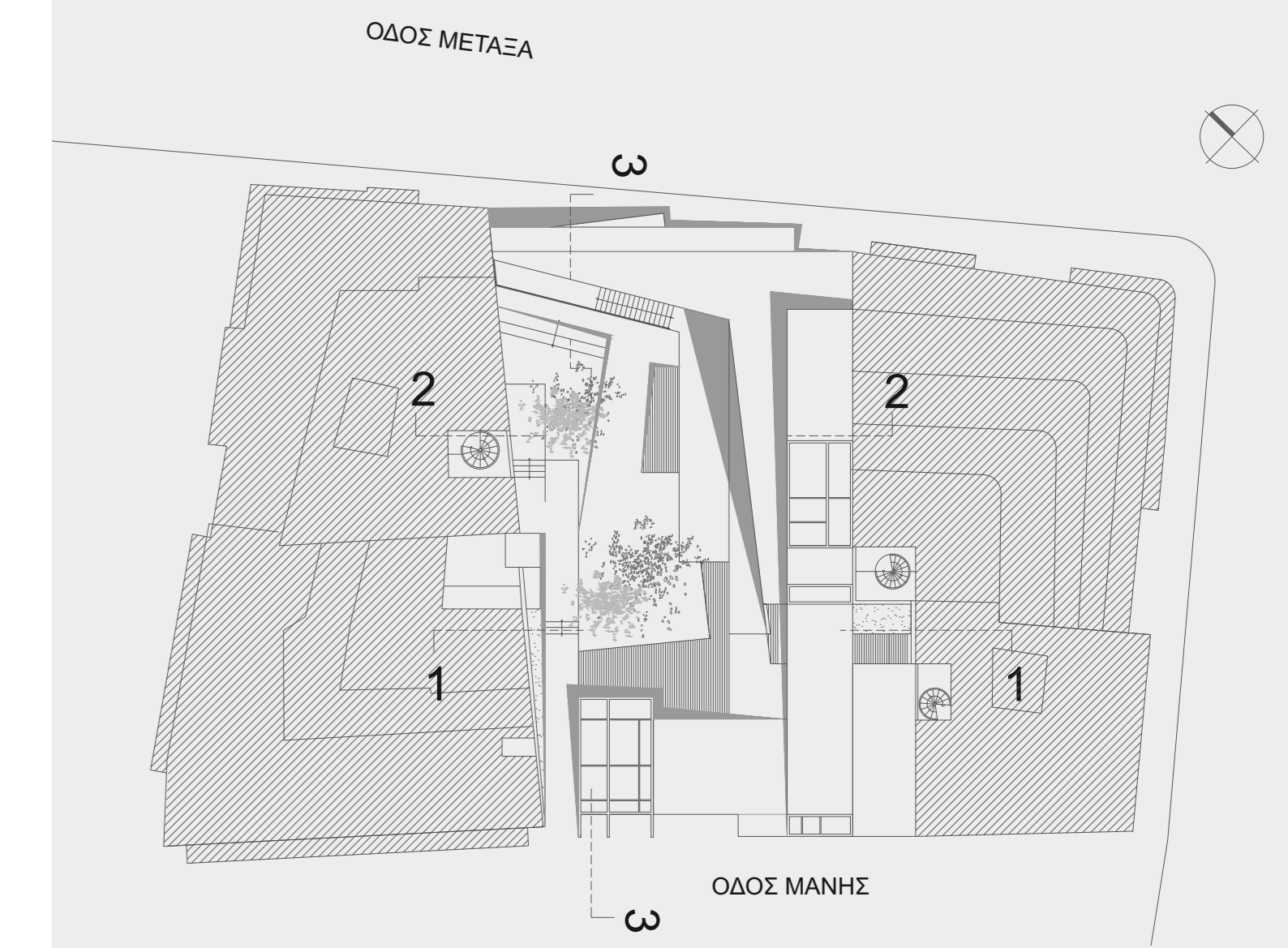
Σε αντίθεση με τις υπάρχουσες πολυκατοικίες που χαρακτηρίζονται από τα πολύ μεγάλα ύψη, η κατασκευή που σχεδιάζεται, διατρέχει το χώρο οριζόντια, ενισχύοντας τη βιωματική του εντύπωση η οποία σχετίζεται άμεσα με το επίπεδο του δρόμου.

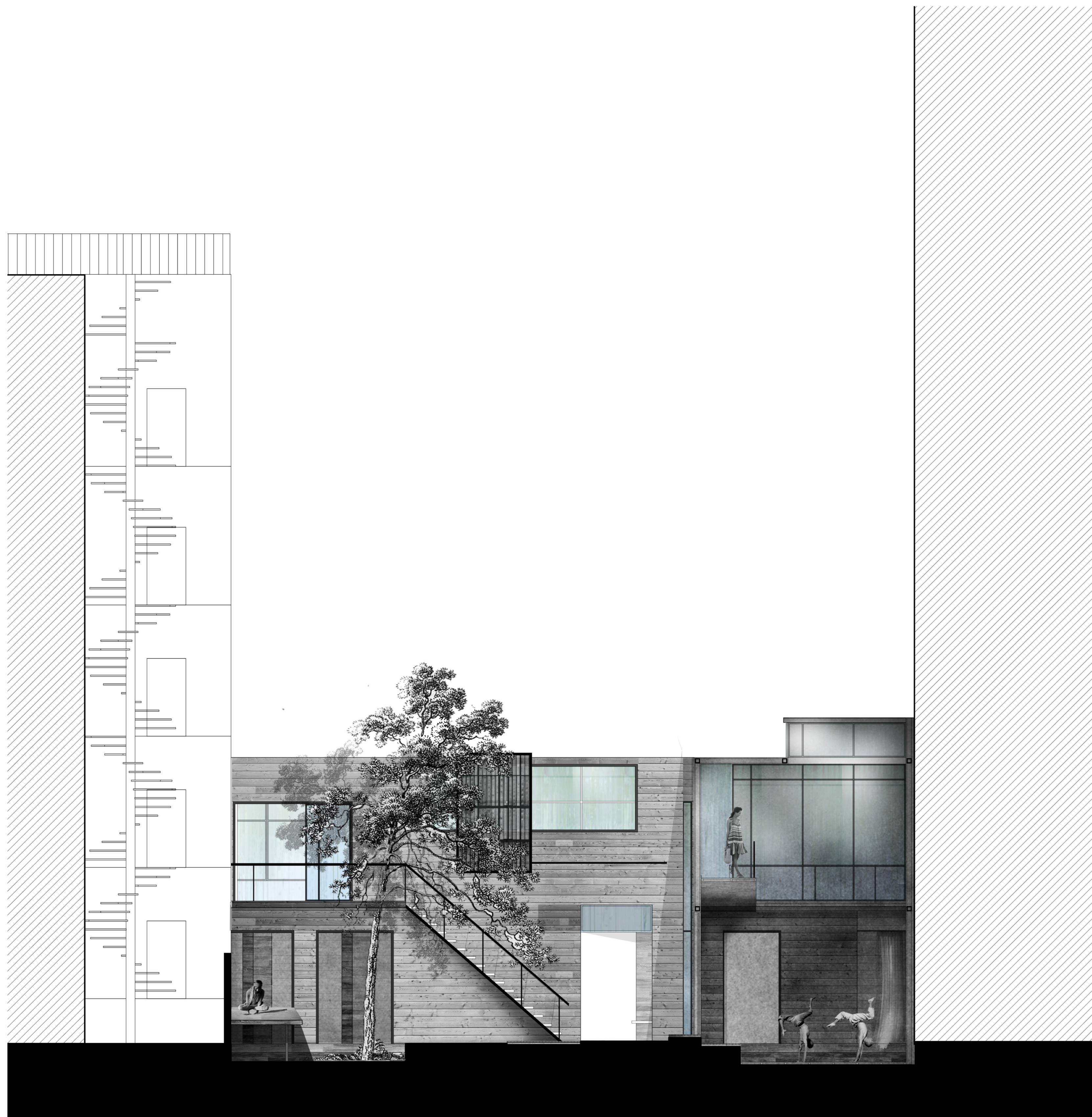
ΠΡΟΣΟΨΗ οδός Μεταξά
κλ. 1.100

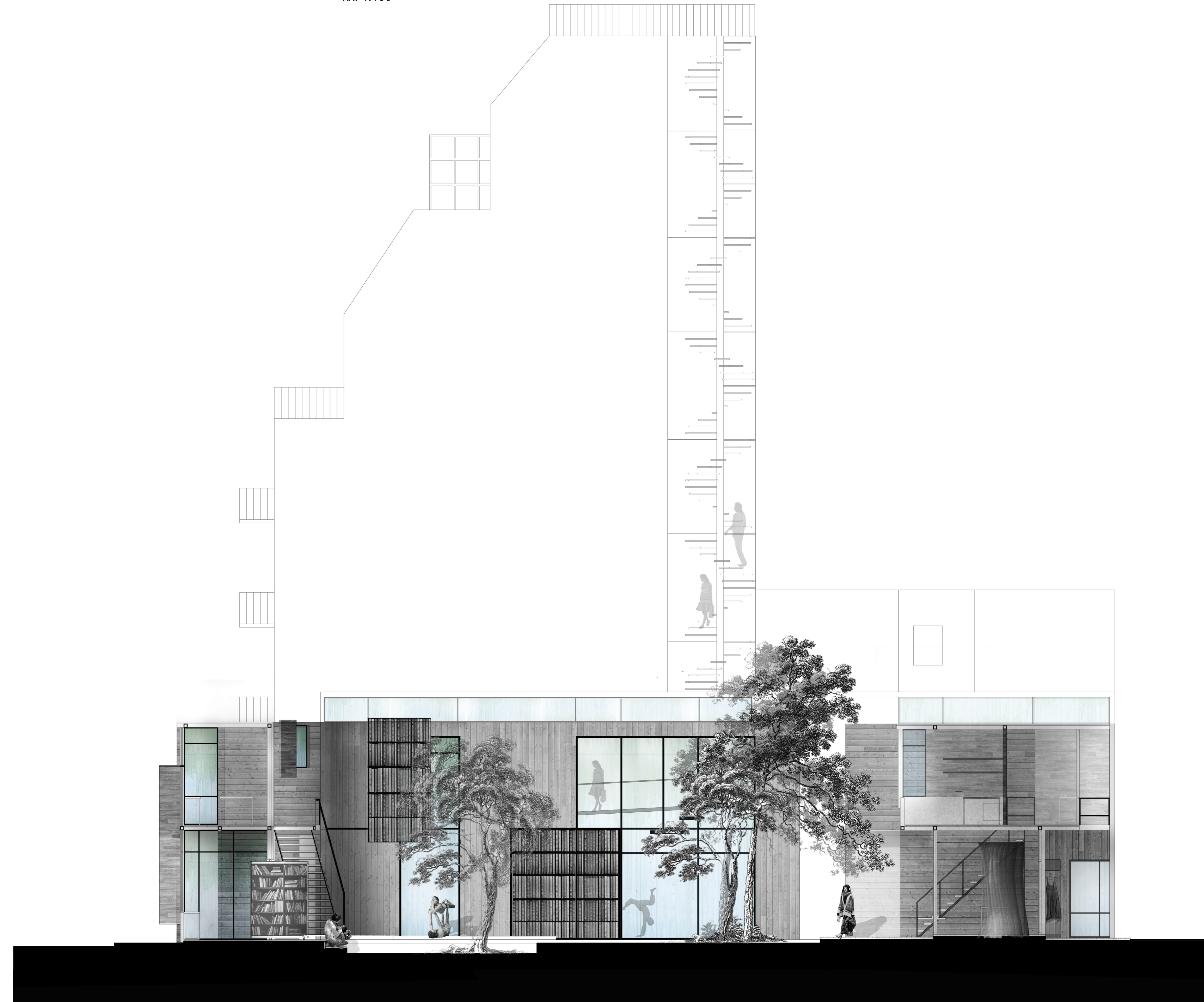
ΤΟΜΗ 1 κλ. 1.100

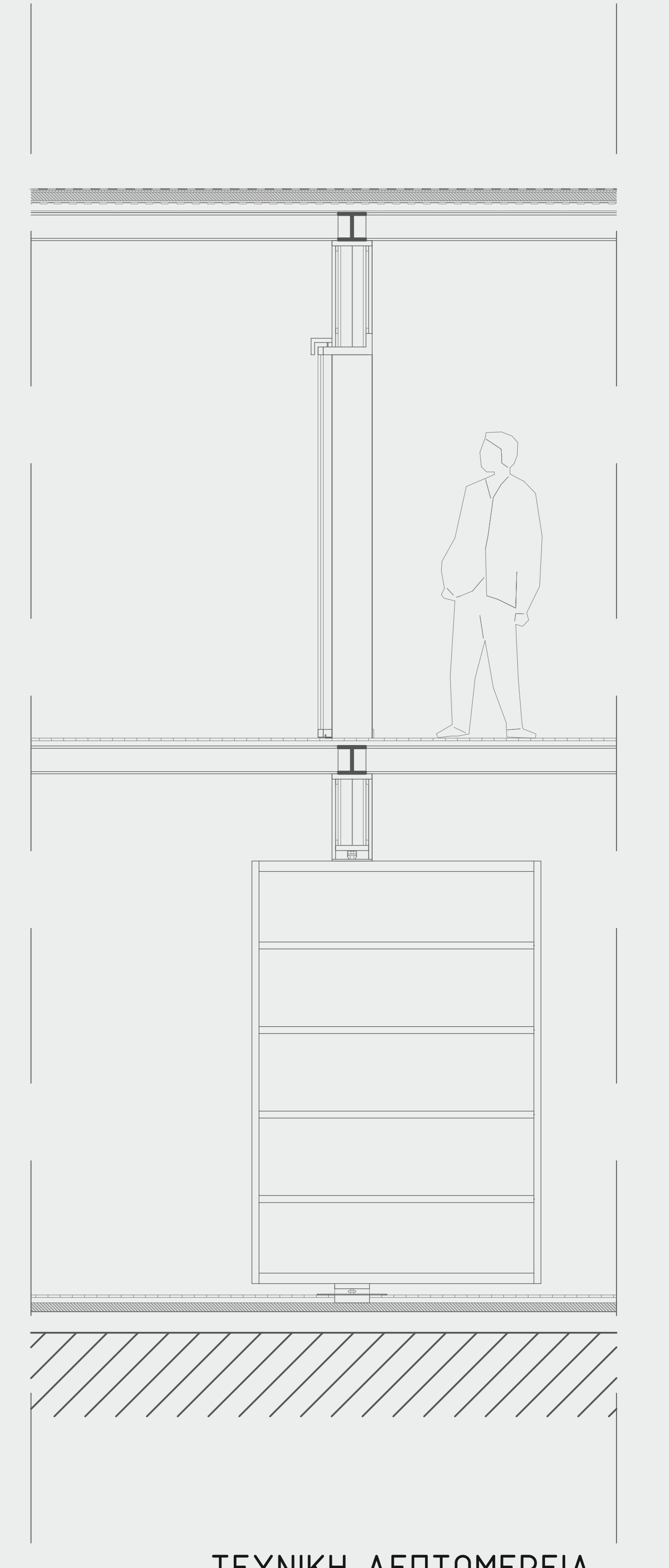
ΚΑΤΟΨΗ ΔΩΜΑΤΩΝ

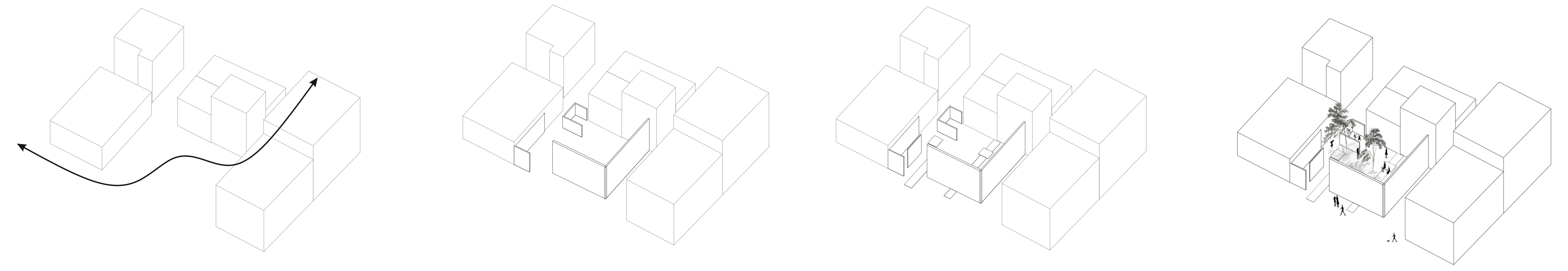
ΤΟΜΗ 3

ΤΟΜΗ 2

ΤΕΧΝΙΚΗ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ
κλ. 1.20

αστικό κενό γωνιακό - βασικές επιφάνειες - δευτερεύουσες επιφάνειες - χαράξεις υπαίθριου χώρου (πλέξη) - λειτουργίες
επίπεδα σύνθεσης

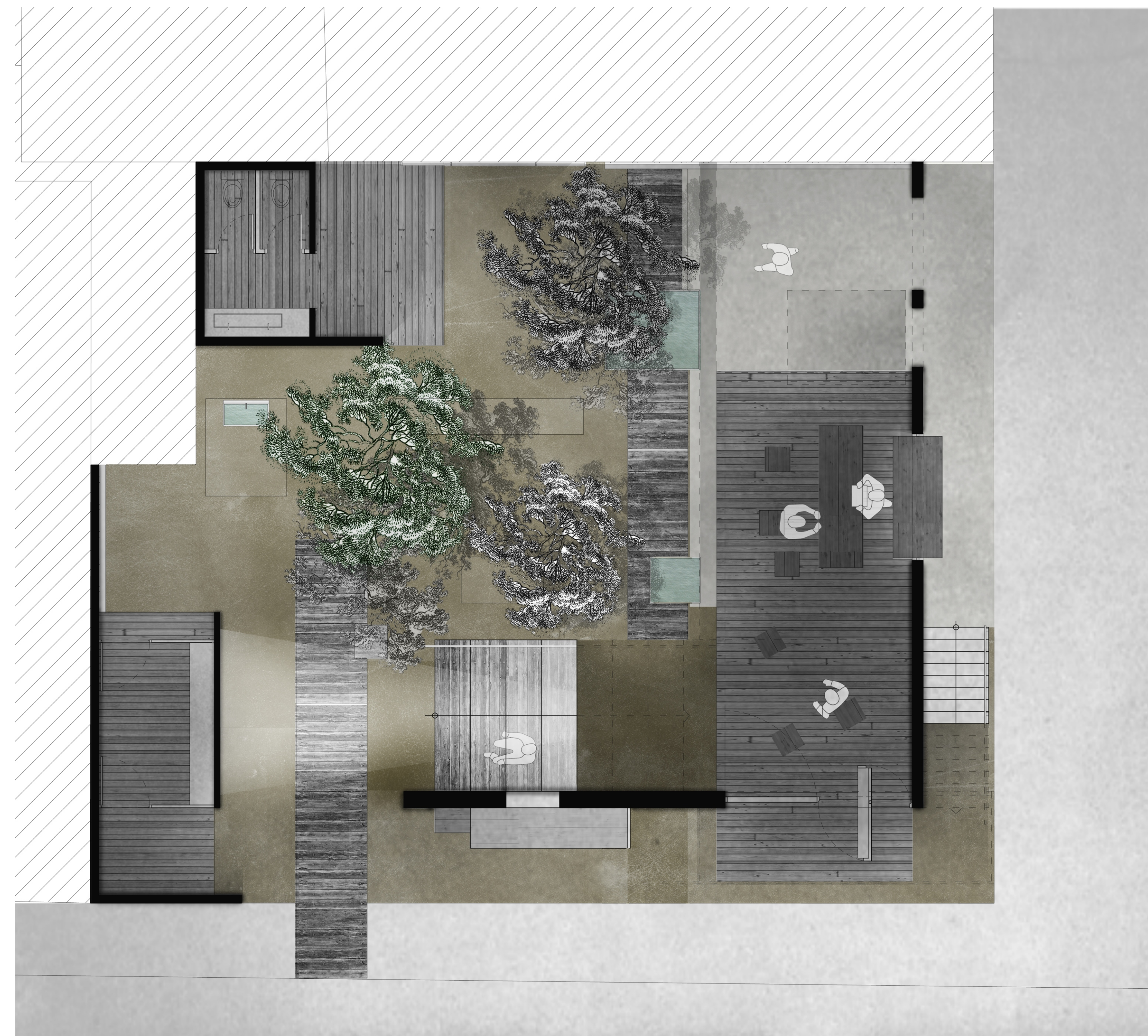
ΟΨΗ οδός Βασσάνη
κλ. 1.100

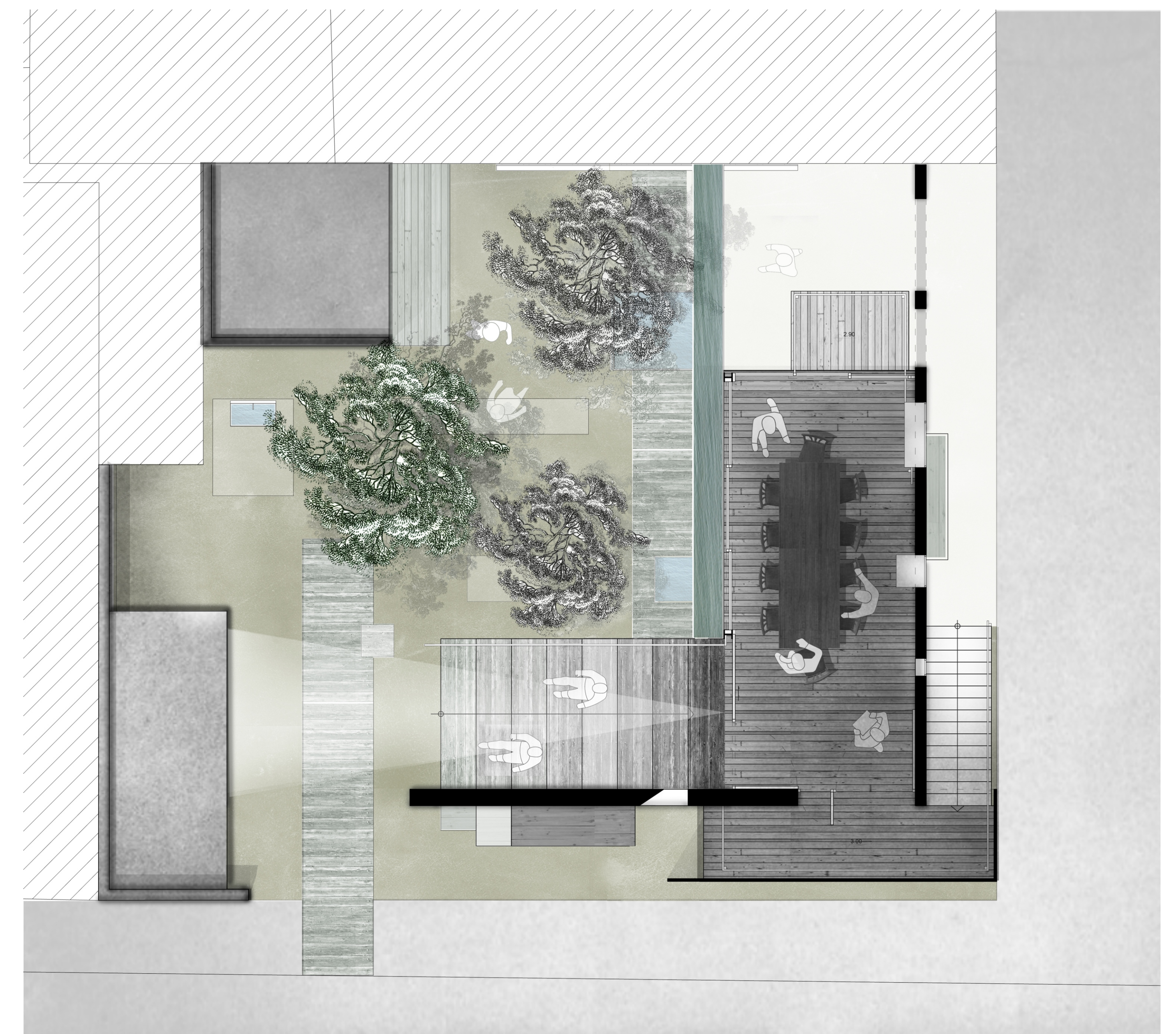
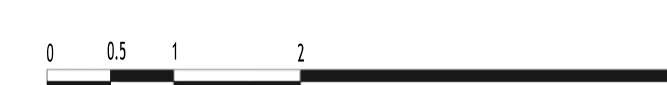
ΟΨΗ οδός Καλλισθέου
κλ. 1.100

Δραστηριότητες

- κήπος
- χώρος μελέτης μαθητών
δανειστική - ανταλλακτική
παιδική βιβλιοθήκη
- υπαίθριος χώρος προβολών

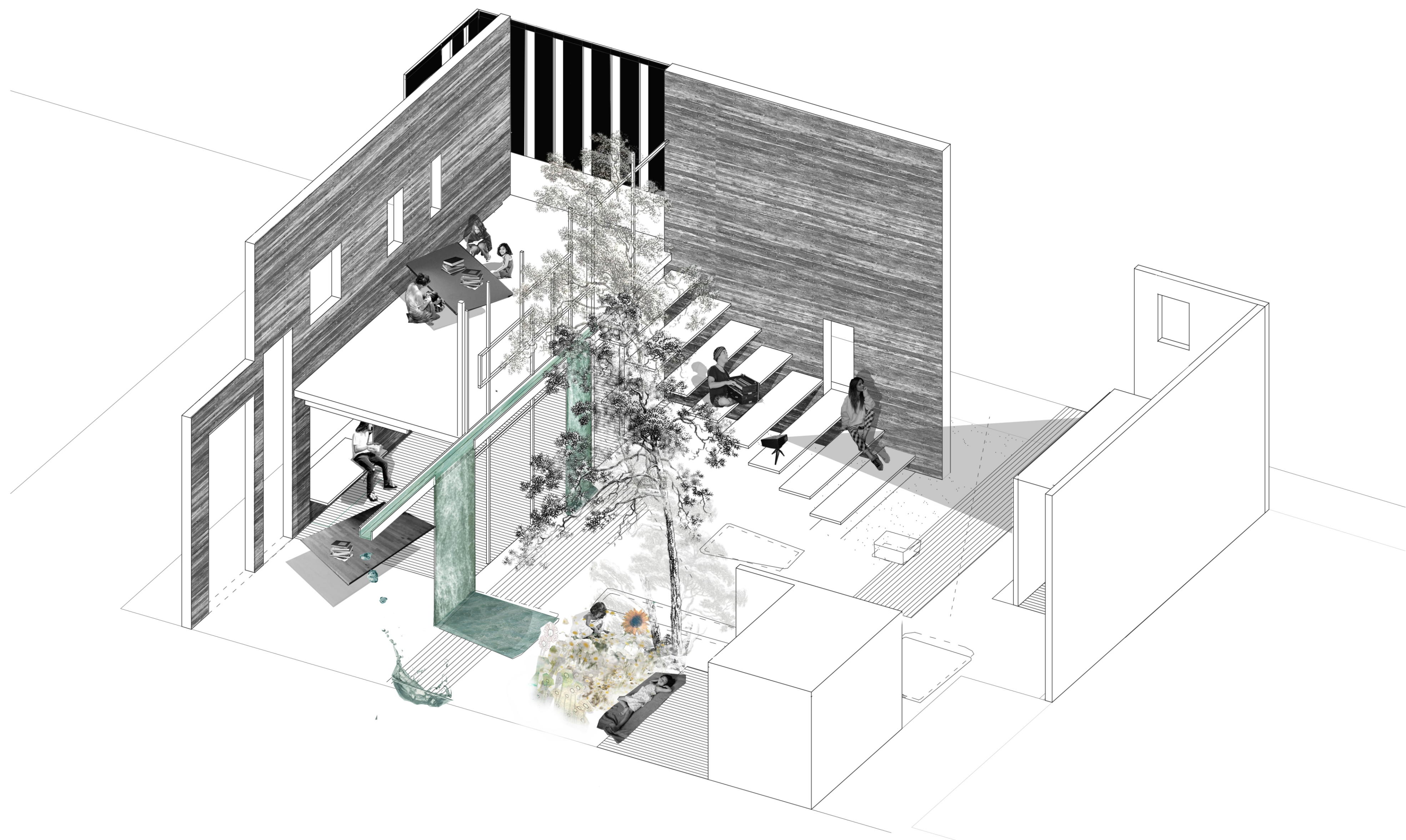

ΚΑΤΟΨΗ Α' ΕΠΙΠΕΔΟΥ

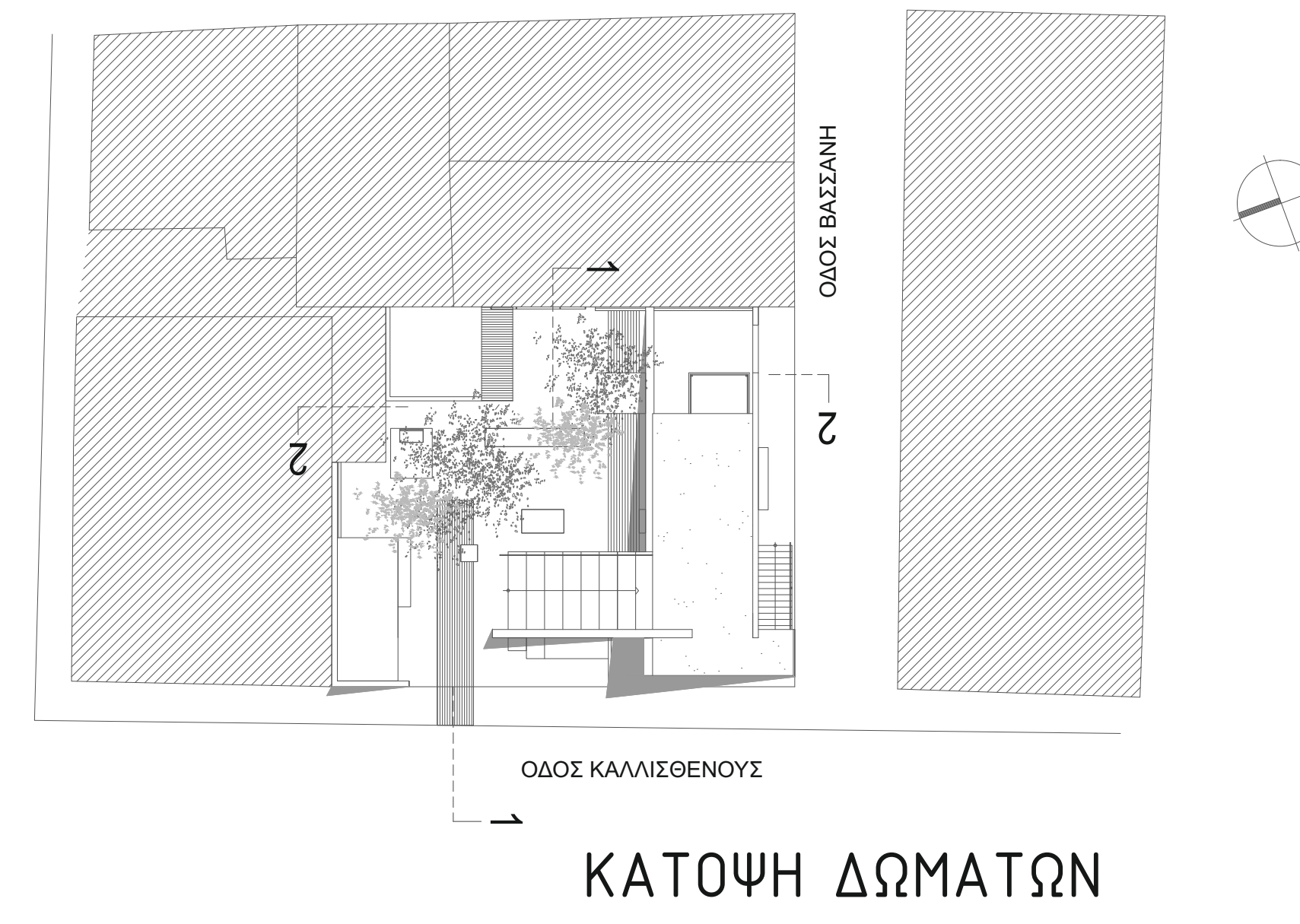

ΚΑΤΟΨΗ Β' ΕΠΙΠΕΔΟΥ

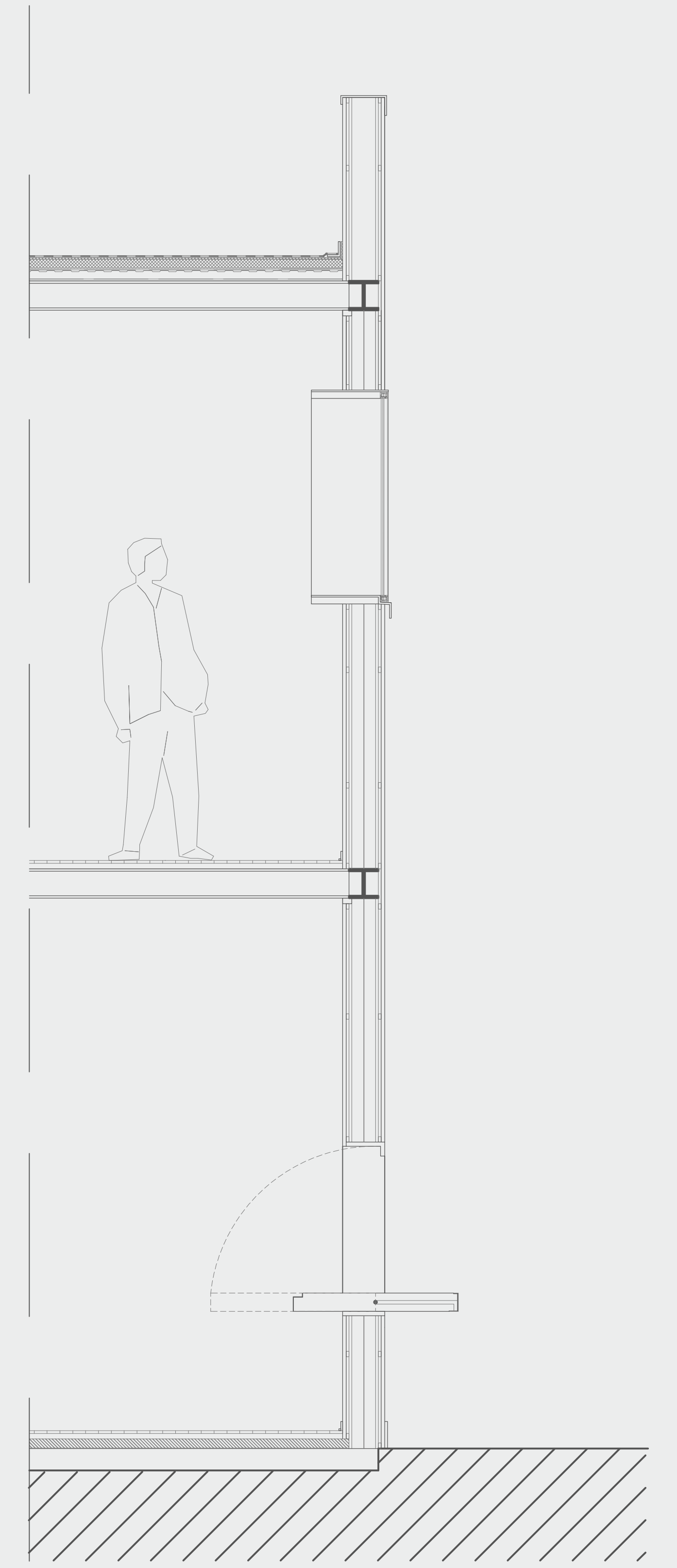

οι δύο κύριες επιφάνειες δημιουργούν μία γωνία η οποία περικλύει - «προστατεύει» την εσωτερική αυλή στην οποία και εκδηλώνονται οι δραστηριότητες του χώρου

ΚΑΤΟΨΗ ΔΩΜΑΤΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ
κλ. 1:20

ΤΟΜΗ 2

ΤΟΜΗ 1

